

Narodowy Bank Polski
Instytut Ekonomiczny
Biuro Przedsiębiorstw, Gospodarstw Domowych i Rynków

**Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw
ze szczególnym uwzględnieniem
stanu koniunktury w I kw. 2011
oraz prognoz koniunktury na II kw. 2011**

Kwiecień 2011

Podstawą opracowania są wyniki Szybkiego Monitoringu NBP, przeprowadzonego w marcu 2011 r. na próbie 1107 podmiotów niefinansowych, reprezentujących wszystkie sekcje PKD (poza rolnictwem, rybołówstwem i leśnictwem), zarówno sektor niepubliczny, jak i publiczny, przedsiębiorstwa z sektora MSP oraz duże jednostki.

Spis treści

SYNTEZA	5
1. SYTUACJA EKONOMICZNA	7
BIEŻĄCE OCENY SYTUACJI EKONOMICZNEJ	7
PROGNOZY SYTUACJI EKONOMICZNEJ	7
OCENY I PROGNOZY SYTUACJI - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	8
POLSKA NA TLE UE	9
2. POPYT, ZAMÓWIENIA I PRODUKCJA	10
BARIERA POPYTU	10
PROGNOZY POPYTU I ZAMÓWIEŃ	10
PROGNOZY PRODUKCJI	10
PROGNOZY POPYTU, ZAMÓWIEŃ I PRODUKCJI - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	11
3. KURS WALUTOWY, EKSPORT I IMPORT	12
KURS OPLACALNOŚCI EKSPORTU	12
OPLACALNOŚĆ EKSPORTU	13
OCENY I PROGNOZY EKSPORTU	13
IMPORT	14
INSTRUMENTY ZABEZPIECZAJĄCE PRZED RYZYKIEM KURSOWYM	14
4. ZATRUDNIENIE	15
PROGNOZY ZATRUDNIENIA - II KW. 2011 R.	15
PROGNOZY ZATRUDNIENIA - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	15
WYBRANE CZYNNIKI ODDZIAŁUJĄCE NA ZATRUDNIENIE	16
5. WYNAGRODZENIA	18
PROGNOZY WZROSTU PŁAC	18
WYBRANE CZYNNIKI ZMIAN PŁAC	19
PODWYŻKI PŁAC A WZROST WYDAJNOŚCI PRACY	19
OPTIMALIZACJA KOSZTÓW W I KW. 2011 R.	20
6. INWESTYCJE	21
PLANOWANE INWESTYCJE	21
INWESTYCJE W TRAKCIE REALIZACJI	24
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA NOWYCH INWESTYCJI	24
7. ZAPASY	26
OCENA STANU ZAPASÓW	26
OCENA STANU ZAPASÓW W PODZIALE RODZAJOWYM	27
8. WYKORZYSTANIE MOCY PRODUKCYJNYCH	29

9. KREDYT BANKOWY	31
PROGNOZY ZADŁUŻENIA	31
PROGNOZY ZADŁUŻENIA - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	31
DOSTĘPNOŚĆ KREDYTÓW	32
DOSTĘPNOŚĆ KREDYTÓW - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	32
PRZEZNACZENIE KREDYTÓW	32
OPROCENTOWANIE KREDYTÓW ZŁOTOWYCH	33
OPROCENTOWANIE KREDYTÓW WALUTOWYCH	33
PROGNOZA OPROCENTOWANIA KREDYTÓW	33
10. PŁYNNOŚĆ FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTW	34
OCENY PŁYNNOŚCI I ZATORY PŁATNICZE	34
OBSŁUGA ZADŁUŻENIA	34
CZAS REALIZACJI PŁATNOŚCI	35
OCENY PŁYNNOŚCI I OBSŁUGA ZADŁUŻENIA - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	35
ŚRODKI PIENIĘŻNE PRZEDSIĘBIORSTW	36
STOSOWANIE UPUSTÓW CENOWYCH	37
11. CENY I MARŻE	38
ZMIANY CEN W I KW. 2011 R.	38
PROGNOZY CEN SUROWCÓW I MATERIAŁÓW	38
PROGNOZY CEN WYROBÓW WŁASNYCH	39
PROGNOZY CEN WYROBÓW WŁASNYCH - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	39
CZYNNIKI ODDZIAŁUJĄCE NA ZMIANY CEN	40
ZMIANY CEN A EKSPORT	41
OCZEKIWANIA ZMIAN CPI	41
MARŻE NA SPRZEDAŻY KRAJOWEJ I ZAGRANICZNEJ	42
12. BARIERY ROZWOJU - WYBRANE PROBLEMY	43
ANALIZA KOMPONENTÓW CYKLICZNYCH	44
ANEKS 1 - UWAGI METODOLOGICZNE	46
ANEKS 2 - ANALIZA KOMPONENTÓW CYKLICZNYCH - METODOLOGIA	47
ANEKS 3 - FORMULARZ BADANIA ANKIETOWEGO	50

Synteza

W świetle wyników Szybkiego Monitoringu NBP oraz danych statystyki publicznej można sformułować następujące wnioski w obszarze koniunktury gospodarczej:

W I kw. br. przedsiębiorstwa oceniły swoją sytuację ekonomiczną gorzej niż trzy miesiące wcześniej. Pogorszenie może mieć jednak charakter krótkotrwały. Respondenci spodziewają się bowiem poprawy swojej kondycji w II kw. br., przewidują też dalszy wzrost popytu i zamówień. O oczekiwanej poprawie koniunktury świadczy również wyraźny wzrost odsetka firm planujących zwiększyć zatrudnienie. Pogorszenie ocen sytuacji może być związane z obserwowanym i oczekiwanym wyraźnym wzrostem cen, zwłaszcza surowców i materiałów.

1. Ocenę sytuacji sektora przedsiębiorstw były w I kw. mniej optymistyczne niż kwartał wcześniej. Zdaniem ankietowanych najważniejszym źródłem problemów stały się obecnie dynamicznie rosnące ceny, w tym zwłaszcza ceny surowców. Wyraźny wzrost znaczenia bariery kosztowej mógł mieć wpływ na odnotowane pogorszenie ocen. Czynnikiem obniżającym optymizm mogła być również zwiększona niepewność w odniesieniu do kierunku i skali zmian koniunktury wywołana zawirowaniami na rynkach światowych. Pogorszenie sytuacji było obserwowane w większości analizowanych branż i klas. Jednocześnie przedsiębiorstwa wykazały jednak względem poprzedniego kwartału optymizm w odniesieniu do przewidywanej sytuacji na II kw. br., a przy tym prognozy sytuacji poprawiły się w większości przekrojów klasyfikacyjnych.
2. Rosną oczekiwania inflacyjne przedsiębiorstw. W II kw. respondenci prognozują dalszy wzrost inflacji CPI. Przewidywany jest w tym okresie również większy wzrost cen surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji. W efekcie, ankietowani planują większe podwyżki cen na oferowane przez siebie produkty i usługi. Warto zauważyć, że wzrost dynamiki cen finalnych jest skutkiem jednostkowo wyższych podwyżek, przy nierosnącym odsetku firm podnoszących ceny. Największe podwyżki planuje handel, z kolei niewielki wzrost dynamiki cen sugerują prognozy Przetwórstwa przemysłowego. Dalszy spadek tempa wzrostu cen możliwy jest w budownictwie. Większe podwyżki cen zapowiadają eksporterzy niż przedsiębiorstwa sprzedające swoje produkty wyłącznie na rynku krajowym.
3. Obserwowano dalszą poprawę w obszarze popytu. Kolejny kwartał obniżył się odsetek firm odczuwających problemy ze znalezieniem odbiorcy na oferowane produkty i usługi i jednocześnie zwiększył się stopień wykorzystania mocy produkcyjnych (po korekcie sezonowej). Prognozy na II kw. sugerują dalszą poprawę. I tak, większy odsetek firm oczekuje wzrostu popytu, spodziewany jest też wzrost liczby zamówień. W efekcie rośnie udział przedsiębiorstw planujących rozszerzyć skalę produkcji. Po dwóch latach utrzymywania się niskiego optymizmu prognoz również w budownictwie odnotowano wyraźniejszą poprawę oczekiwań, w tym zwłaszcza wzrost wskaźnika prognoz nowych zamówień oraz produkcji.
4. W II kw. można oczekiwać dalszego wzrostu eksportu. Stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w grupie wyspecjalizowanych eksporterów kolejny kwartał wzrósł i coraz bardziej odbiega od wyraźnie wolniej rosnącej skali wykorzystania potencjału wytwórczego w pozostałych przedsiębiorstwach. Utrzymywanie się kursu euro wyraźnie powyżej progu opłacalności dla eksportu rozliczanego w tej walucie dodatkowo sprzyja poprawie sytuacji

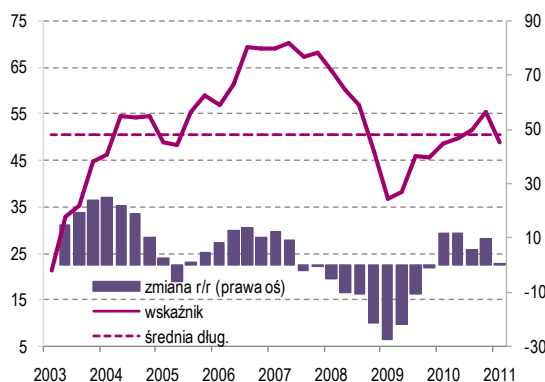
eksporterów. Skutkiem tego powiększają się różnice między coraz lepszą kondycją eksporterów a znajdującymi się w relatywnie gorszej sytuacji przedsiębiorstwami oferującymi swoje produkty i usługi na rynku krajowym. Warto ponadto zauważyć, że mimo dobrych perspektyw dla eksportu i jego wysokiej opłacalności odsetek eksporterów nie rośnie.

5. W II kw. można się spodziewać wzrostu dynamiki zatrudnienia. Po trzech kwartałach stabilizacji, skala poprawy w tym obszarze jest relatywnie duża. Poprawę prognoz zauważono w większości analizowanych klas i branż, przy czym szczególnie silny wzrost zatrudnienia przewidywany jest w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym, natomiast dalszy spadek przewidywany jest w firmach publicznych.
6. Mimo że przedsiębiorstwa zamierzają zatrudniać więcej pracowników (czemu w okresach wcześniejszych towarzyszyły częstsze podwyżki płac), plany na II kw. nie przewidują silniejszego wzrostu wynagrodzeń niż to obserwowano w ciągu ostatnich czterech kwartałów. Zarówno odsetek firm zamierzających zwiększyć płace, jak i średnia tych podwyżek pozostały relatywnie niskie. Sytuacja jest jednak zróżnicowana między klasami, zwłaszcza przy uwzględnieniu wielkości zatrudnienia. W dużych firmach odnotowano bowiem niewielki wzrost odsetka firm planujących podwyżki, przy jednoczesnym zmniejszeniu udziału takich przedsiębiorstw w sektorze MSP.
7. Rośnie aktywność inwestycyjna największych przedsiębiorstw. Intensywność procesów inwestycyjnych w tej grupie jest obecnie wysoka, wyraźnie powyżej swojej długookresowej średniej. Natomiast w mniejszych przedsiębiorstwach utrzymało się niewielkie zainteresowanie rozpoczynaniem nowych projektów inwestycyjnych. Wyraźnie niższy poziom wykorzystania potencjału wytwórczego w grupie mniejszych przedsiębiorstw może częściowo tłumaczyć mniejszą intensywność procesów inwestycyjnych. W próbie nadal wiele przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza z sektora MSP, wstrzymuje się z rozpoczęciem inwestycji, oczekując na bardziej trwałe ożywienie gospodarcze.
8. Zainteresowanie kredytem pozostało niewielkie, jednocześnie wciąż rośnie udział zaakceptowanych przez banki wniosków kredytowych. Relatywnie niska aktywność inwestycyjna oraz wysokie zasoby środków pieniężnych nadal umożliwiają wielu przedsiębiorstwom samofinansowanie, zwłaszcza w odniesieniu do mniejszych projektów.
9. Sytuacja płynnościowa sektora przedsiębiorstw pozostaje dobra. W I kw. poprawiła się nieznacznie terminowość spłaty zobowiązań handlowych. Jednocześnie pogorszyła się zdolność do spłaty kredytów bankowych, choć problemy z regulowaniem zobowiązań wobec banków ma relatywnie niewielka grupa przedsiębiorstw. Trudności te dotyczą częściej grupy mniejszych podmiotów.
10. Najczęściej wymienianym źródłem trudności w I kw. okazał się wspomniany już wcześniej silny wzrost cen i/lub kosztów działalności. Osłabiła się zaś nieznacznie bariera popytu wymieniana dotąd na pierwszym miejscu listy problemów. Wśród barier rozwoju respondenci wymieniali ponadto: niekorzystny lub niestabilny kurs złotego oraz problemy z odzyskaniem należności lub spłatą zobowiązań.

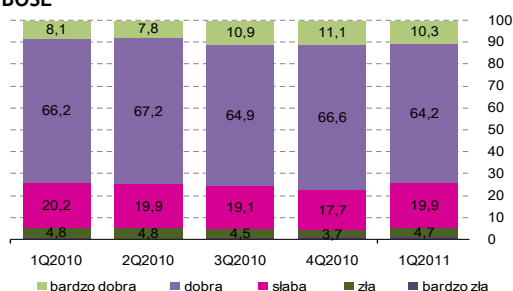
1. Sytuacja ekonomiczna

W I kw. br. sytuacja w sektorze przedsiębiorstw uległa pogorszeniu, przy jednak zachowaniu wyraźnego optymizmu w odniesieniu do oczekiwań na II kw., co może sugerować krótkotrwały charakter spadku ocen bieżących. Wpływ na pogorszenie sytuacji mogły mieć zarówno rosnące dynamicznie ceny surowców, jak i utrzymująca się niepewność w odniesieniu do kierunku zmian koniunktury.

Bieżące oceny sytuacji ekonomicznej

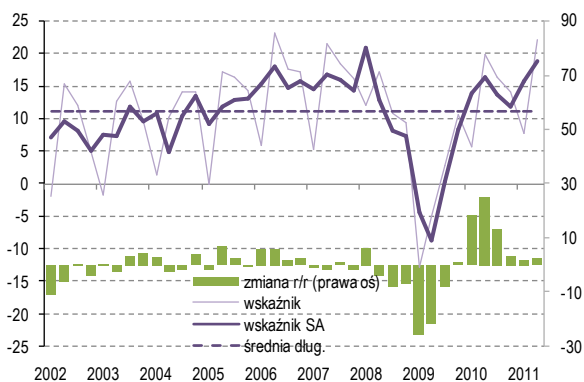

Rys. 1 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE

Rys. 2 Oceny sytuacji ekonomicznej - struktura próby w %

Prognozy sytuacji ekonomicznej

Rys. 3 Wskaźnik prognoz sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw WPSE

W I kw. br. ankietowane przedsiębiorstwa wyraźnie gorzej oceniły swoją sytuację ekonomiczną. Wskaźnik BOSE¹ zmniejszył się w stosunku do poprzedniego kwartału o 6,6 pp., osiągając wartość nieco niższą niż wynosi długookresowa średnia, ale nadal nieznacznie wyższą niż w analogicznym okresie ub.r. - o 0,4 pp. Swoją sytuację za bardzo dobrą lub dobrą uznało 74,5% firm, wobec 78% w poprzednim kwartale.

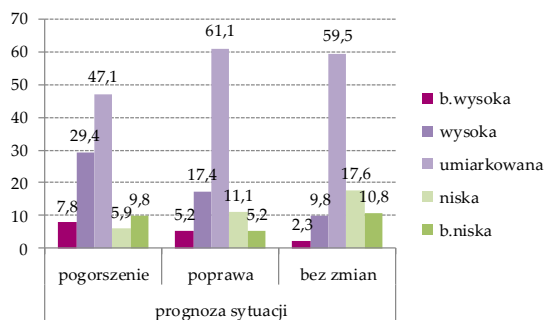
Pogorszenie sytuacji może być krótkotrwałe, na co wskazuje rosnący optymizm prognoz na II kw., w tym zarówno prognoz sytuacji, jak i prognoz popytu. Przyczyn pogorszenia sytuacji można upatrywać w silnie rosnących cenach surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji, w tym zarówno ze względu na wzrost cen na giełdach światowych, jak i wzrost stawek VAT. Powodem pogorszenia mogła być też surowa zima oraz zawirowania gospodarcze i polityczne w kraju oraz poza jego granicami, powodujące niepewność w zakresie kształtowania się koniunktury w przyszłości.

I tak, najczęściej wymienianym źródłem trudności w I kw. okazał się silny wzrost cen i/lub kosztów działalności. Jeżeli chodzi o barierę popytu, która przez ponad dwa lata utrzymywała się na czele listy problemów, to zanotowano osłabienie się ona po raz kolejny; niski popyt stał się drugim najczęściej wymienianym źródłem trudności. Wśród barier rozwoju respondenci wymieniali ponadto: niekorzystny lub niestabilny kurs złotego, problemy z odzyskaniem należności lub spłatą zobowiązań.

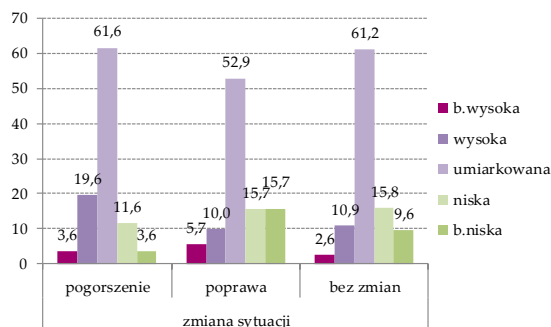
Drugi kwartał z rzędu zwiększył się optymizm ankietowanych przedsiębiorstw w ocenach nadchodzącego kwartału. Wskaźnik WPSE po korekcie sezonowej wzrósł w II kw. o 2,5 pp. kw/kw i o 3 pp. r/r, i wyniósł 18,9 punktu; pozostając wyraźnie powyżej swojej długookresowej średniej.

Po raz pierwszy przedsiębiorstwa zostały zapytane o niepewność związaną z formułowanymi przez siebie prognozami sytuacji. Uzyskane wyniki można interpretować nieco szerzej, tj. odnosić je nie tylko do niepewności oczekiwanych zmian sytuacji samego przedsiębiorstwa, ale i do niepewności w odniesieniu do jego otoczenia, a nawet całej gospodarki.

¹ Wskaźnik BOSE stanowi różnicę sald odsetka firm w bardzo dobrej i dobrej sytuacji oraz odsetka firm w słabej, złej i bardzo złej sytuacji

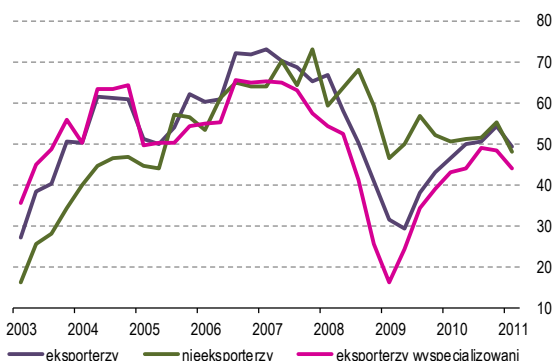
Rys. 4 Niepewność związana z prognozą sytuacji

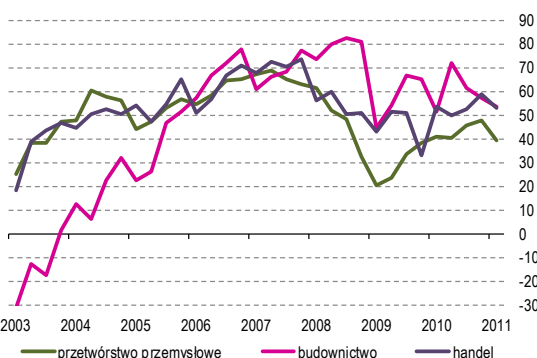
Rys. 5 Zmiany sytuacji w I kw. a niepewność w odniesieniu do sytuacji w najbliższej przyszłości - próba przedsiębiorstw biorących udział w dwóch ostatnich edycjach badania

Większość przedsiębiorstw w próbie (59%) uznało, że formułowane prognozy zawierają umiarkowaną niepewność w odniesieniu do szans ich realizacji (por. Rys. 4), dalszych 24% firm oceniło tę niepewność jako niską lub bardzo niską, zaś 16% jako dużą lub bardzo dużą (tj. bardzo małe szanse na realizację). Zauważono, że w przypadku spodziewanych zmian sytuacji rośnie niepewność odnośnie prawdopodobieństwa realizacji prognoz. Oczekiwanemu pogorszeniu sytuacji towarzyszy przy tym większa niepewność niż poprawie. Odnotowano ponadto, że przedsiębiorstwa, w których w ostatnim kwartale nastąpiło pogorszenie sytuacji oceniły niepewność związaną z przyszłymi zmianami jako większą niż pozostałe firmy (por. Rys. 5).

Oceny i prognozy sytuacji - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 6 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w podziale na nieeksporterów oraz eksporterów wyspecjalizowanych i niewyspecjalizowanych

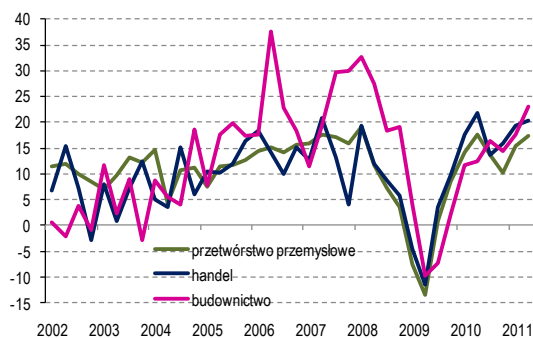
Rys. 7 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w sekcji Przetwórstwo przemysłowe, Budownictwo oraz Handel

W większości analizowanych klas i branż zanotowało pogorszenie sytuacji bieżącej w I kw. oraz poprawę prognoz na II kw.

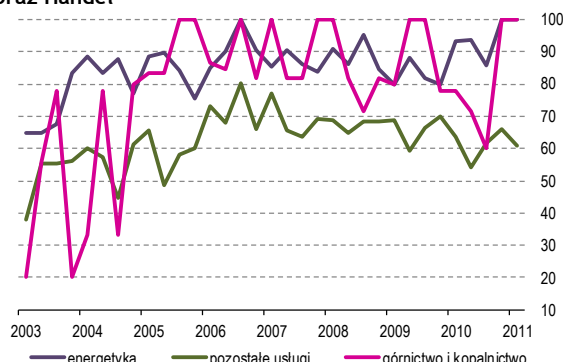
O pogorszeniu kondycji poinformowali zarówno eksporterzy, jak i przedsiębiorstwa sprzedające swoje produkty wyłącznie w kraju. Eksporterzy odznaczają się obecnie wysoką dynamiką sprzedaży i wysoką opłacalnością eksportu, co powoduje, że oceny kondycji tej grupy coraz bardziej odbiegają od ocen firm nie eksportujących. Widoczne jest to jednak wyłącznie przy analizie zjawiska w przekroju branżowym, w tym zarówno w przetwórstwie przemysłowym, jak i handlu (wynika to z różnych struktur branżowych obu grup, zwłaszcza z większego odsetka energetyki, górnictwa oraz firm usługowych w klasie nie eksporterów).

Spadek BOSE zanotowano w większości sekcji PKD, poza górnictwem i energetyką, gdzie, podobnie jak w poprzednim kwartale, utrzymały się bardzo dobre oceny sytuacji. Jeśli jednak chodzi o prognozy na II kw., to inaczej niż w pozostałych sekcjach, WPSE dla obu branż obniżył się kw/kw.

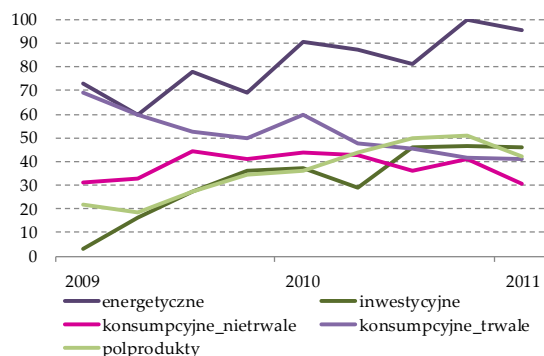
Sytuacja w Przetwórstwie przemysłowym nadal pozostaje gorsza niż w pozostałych sekcjach PKD (poza transportem), jest również oceniana na niższym poziomie niż przed wybuchem kryzysu finansowego. Wśród firm przetwórczych jedynie producenci dóbr energetycznych uważają swoją kondycję za bardzo dobrą (por. Rys. 10). W pozostałych grupowaniach tej sekcji przeważa umiarkowany optymizm ocen. W przedsiębiorstwach oferujących dobra konsumpcyjne sytuacja wydaje się wręcz pogarszać w ostatnich kwartałach. Prognozy na II kw. są dla całego przetwórstwa przemysłowego bardziej optymistyczne niż na I

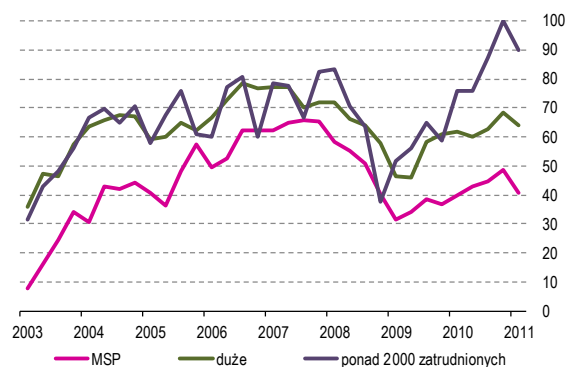
Rys. 8 Wskaźnik prognoz sytuacji ekonomicznej WPSE w sekcji Przetwórstwo przemysłowe, Budownictwo oraz Handel

Rys. 9 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w branżach usługowych

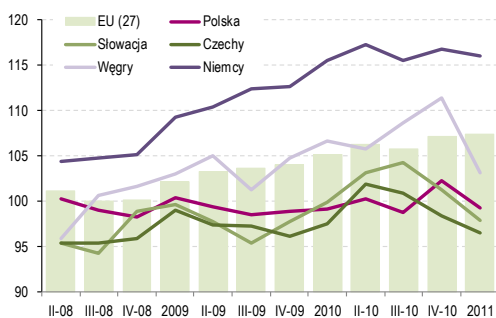

Rys. 10 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE wg głównych grupowań w sekcji Przetwórstwo przemysłowe

Rys. 11 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w klasach wg wielkości zatrudnienia

Polska na tle UE

Rys. 12 Economic sentiment indicator (ESI) w UE
źródło: Eurostat²

kw. Głównym problemem przetwórstwa w I kw. był dynamiczny wzrost cen surowców i materiałów.

Pogorszyły się oceny sytuacji w budownictwie. Firmy budowlane poinformowały m.in. o dalszej obniżce marż na sprzedaży i obniżeniu aktywności inwestycyjnej. W branży zanotowano jednak również pozytywne sygnały, tj.: wzrost wykorzystania mocy produkcyjnych, znaczącą poprawę prognoz produkcji oraz lepsze oceny płynności. Mimo poprawy perspektyw sprzedaży nadal największym problemem dla tej sekcji pozostaje bariera popytowa.

W I kw. sytuacja pogorszyła się zarówno w dużych, jak i małych przedsiębiorstwach. Nie zmieniły się natomiast różnice między tymi klasami - w znacznie lepszej kondycji pozostały duże podmioty, wyraźnie gorzej oceniał swoją sytuację sektor MSP. Słabsza kondycja odbija się m.in. na aktywności inwestycyjnej i planach zatrudnienia mniejszych firm.

Sytuacja pogorszyła się głównie w firmach prywatnych. Sektor publiczny ocenił swoją sytuację na poziomie z poprzedniego kwartału. Spadek optymizmu widoczny był zarówno w grupie firm prywatnych krajowych, jak i w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym.

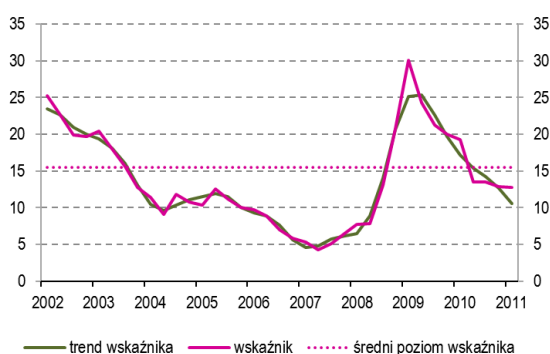
Na początku br. sytuacja gospodarcza w UE widziana przez pryzmat wskaźnika ESI nieznacznie się poprawiła, przy czym w grupie krajów z naszego regionu, w tym również w Polsce, wskaźniki uległy niewielkiemu obniżeniu. Nadal bardzo dobrze oceniali swoją sytuację podmioty niemieckie, choć warto też zauważyć, że od 5 kwartałów wskaźnik ESI dla Niemiec utrzymuje się na niezmiennym poziomie.

² http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/business_consumer_surveys/main_tables

2. Popyt, zamówienia i produkcja

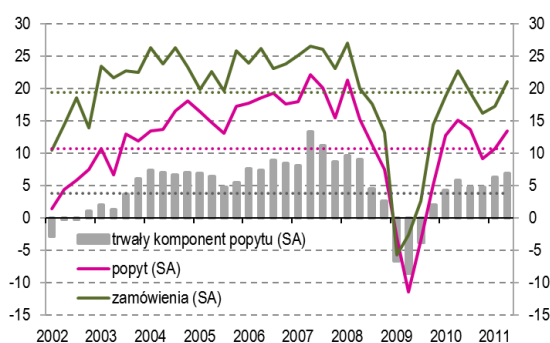
Ankietowane przedsiębiorstwa bardziej optymistycznie niż przed kwartałem prognozują zarówno popyt, jak i wielkość zamówień na oferowane produkty i usługi, a problemy z popytem przestały być dominującą barierą rozwoju przedsiębiorstw. Sytuacja ta znajduje odzwierciedlenie także w rosnących prognozach produkcji. Obecnie wszystkie analizowane wskaźniki prognoz znajdują się powyżej swoich długookresowych średnich.

Bariera popytu

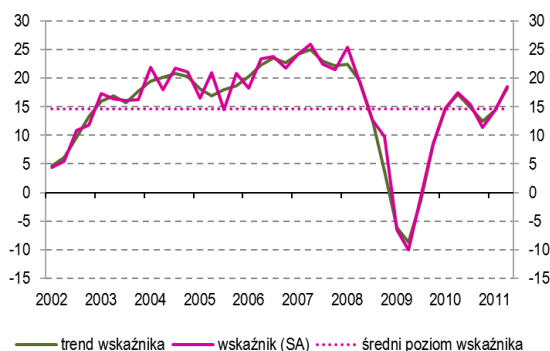
Rys. 13 Wskaźnik bariery popytu

Prognozy popytu i zamówień

Rys. 14 Wskaźniki prognoz: popytu ogółem, trwałego komponentu popytu oraz zamówień

Prognozy produkcji

Rys. 15 Wskaźnik prognoz produkcji

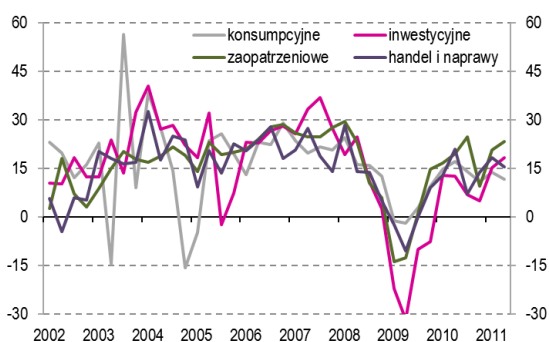
Wskaźnik bariery popytu nieznacznie obniżył się względem wartości odnotowanej w poprzednim kwartale i wyniósł ok. 12,5%. Obecna wartość wskaźnika znajduje się wyraźnie poniżej poziomu sprzed roku (spadek o 6,6 pp.), jak również poniżej długookresowej średniej (o 2,5 pp.) (por. Rys. 13). Problemy z popytem przestały być również najczęściej wymienianą barierą rozwoju przedsiębiorstw, a optymistyczne prognozy popytu oraz zamówień pozwalają przypuszczać, że niskie zapotrzebowanie na produkty i usługi nie będzie w najbliższym okresie stanowić dominującej bariery ograniczającej rozwój przedsiębiorstw.

W I kw. 2011 r. odnotowano kwartalny wzrost wskaźników prognoz popytu ogółem (o 2,7 pp.), trwałego komponentu popytu (o 0,6 pp.) oraz wskaźnika prognoz zamówień (o 3,8 pp.) na kolejny kwartał (por. Rys. 14). Oznacza to, że więcej przedsiębiorstw niż w poprzednim kwartale spodziewa się w najbliższym okresie wzrostu zapotrzebowania na oferowane produkty i usługi. Ponadto, wszystkie wskaźniki prognoz znajdują się powyżej swoich długookresowych średnich, co razem z dodatnią pozycją cykliczną oznacza pozytywną ocenę sytuacji gospodarczej.

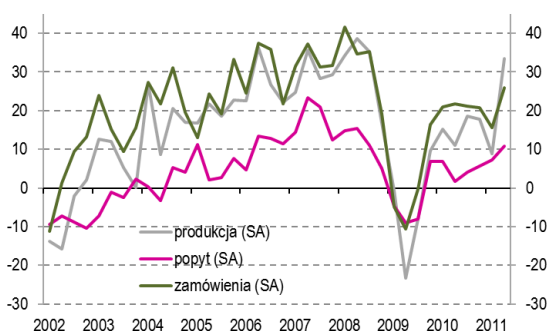
W ślad za prognozowanym wzrostem popytu, więcej przedsiębiorstw zamierza w najbliższym okresie zwiększać produkcję. Wskaźnik prognoz produkcji wzrósł w relacji kwartalnej o 4,2 pp. i znajduje się powyżej długookresowej średniej. Dynamiczny wzrost wskaźnika od połowy 2009 r., w połączeniu z rosnącym stopniem wykorzystania mocy produkcyjnych, może w najbliższym okresie skłaniać przedsiębiorstwa do podnoszenia cen własnych i/lub rozpoczęcia inwestycji w majątek wytwórczy³.

³ Kluczową kwestią będzie w tym kontekście skala niepewności, co do perspektyw rozwoju koniunktury. Obecnie aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw jest relatywnie niska, a inflacja relatywnie wysoka. Prognozy na najbliższy kwartał pozwalają przypuszczać, że podobne tendencje będziemy obserwować w II kw. 2011 r.

Prognozy popytu, zamówień i produkcji - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 16 Wskaźniki prognoz produkcji w handlu i naprawach oraz wśród producentów dóbr inwestycyjnych, konsumpcyjnych i zaopatrzeniowych

Rys. 17 Wskaźniki prognoz popytu, zamówień i produkcji w budownictwie.

W większości analizowanych klas przedsiębiorstw zmiany wskaźników prognoz popytu, zamówień i produkcji nie odbiegają znacząco od tych obserwowanych wśród ogółu firm. O ile lata 2009-2010 charakteryzowały się zróżnicowaną reakcją wskaźników prognoz wśród wytwórców różnych kategorii dóbr, o tyle obecnie ich prognozy (co do poziomów wskaźników) są do siebie zbliżone. Można natomiast zaobserwować, że w okresie ostatniego półrocza wskaźnik prognoz produkcji росł szybciej wśród producentów dóbr zaopatrzeniowych i inwestycyjnych niż konsumpcyjnych (por. Rys. 16).

Na tle próby szczególnie optymistycznymi prognozami wyróżnia się budownictwo⁴, dla którego wskaźnik prognoz produkcji osiągnął poziom bliski historycznego maksimum (por. Rys. 17). Z drugiej strony największy pesymizm wykazuje energetyka, a niskie i malejące wartości wskaźników prognoz popytu, zamówień i produkcji dla tej grupy przedsiębiorstw przełożyły się negatywnie również na prognozy firm z sektora publicznego oraz firm największych pod względem zatrudnienia⁵.

⁴ Dynamiczne przyrosty wskaźników prognoz popytu, zamówień i produkcji notuje także Górnictwo i kopalnictwo wg sekcji PKD. Ze względu na małą liczbę przedsiębiorstw tej sekcji w próbie wyniki należy jednak traktować z dużą dozą ostrożności.

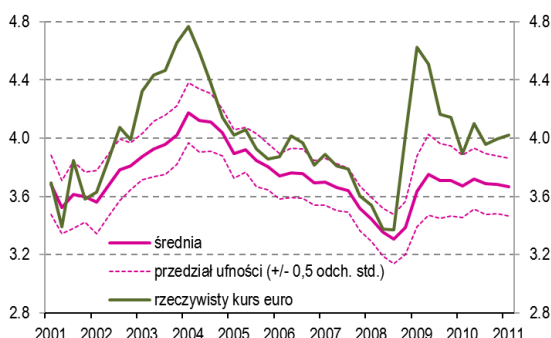
⁵ Przedsiębiorstwa z sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię wg sekcji PKD są silniej reprezentowane w przedsiębiorstwach publicznych oraz przedsiębiorstwach największych pod względem zatrudnienia.

3. Kurs walutowy, eksport i import

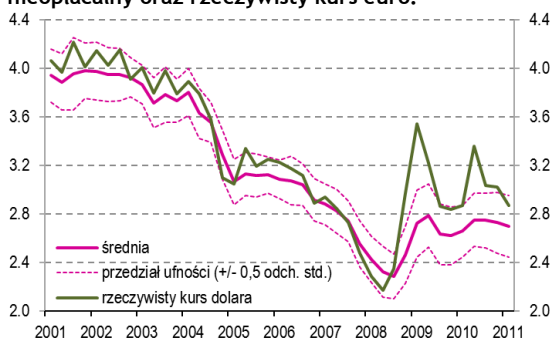
W I kw. 2010 r. konkurencyjność cenowa i opłacalność polskiego eksportu utrzymała się na wysokim poziomie, szczególnie w przypadku sprzedaży zagranicznej rozliczanej w euro. Pomimo to od dwóch kwartałów maleje średni udział przychodów z eksportu w przychodach ogółem przedsiębiorstw, jak również maleje odsetek eksporterów w próbie. Dynamicznie rosnące wskaźniki nowych umów eksportowych oraz prognoz eksportu pozwalają jednak przypuszczać, że tendencja ta może w najbliższym czasie ulec zatrzymaniu.

Rosnące ceny surowców i materiałów na rynkach światowych sprawiają, że udział importu zaopatrzeniowego w kosztach działalności przedsiębiorstw znajduje się na najwyższym w historii badania poziomie.

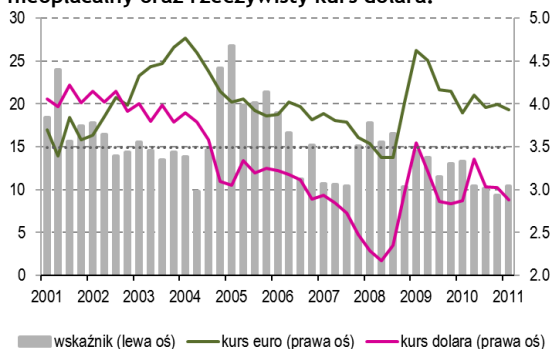
Kurs opłacalności eksportu

Rys. 18 Kurs euro, przy którym eksport staje się nieopłacalny oraz rzeczywisty kurs euro.

Rys. 19 Kurs dolara, przy którym eksport staje się nieopłacalny oraz rzeczywisty kurs dolara.

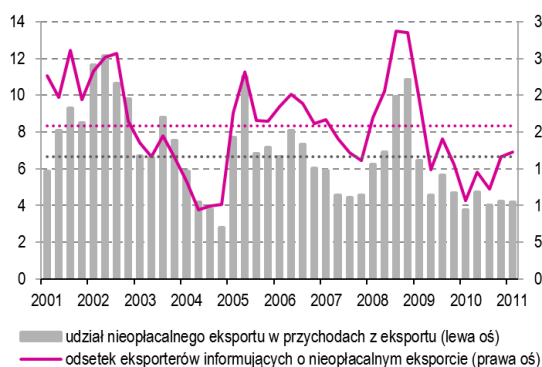
Rys. 20 Wskaźnik bariery kursu walutowego oraz rzeczywiste kursy euro i dolara

W I kw. 2011 r. rzeczywisty kurs EUR/PLN wzrósł zarówno w relacji kwartalnej (nieznacznie), jak i rocznej. Wobec braku istotnych zmian w deklarowanym przez eksporterów średnim kursie opłacalności eksportu (por. Rys. 18), konkurencyjność cenowa oraz opłacalność polskiej sprzedaży zagranicznej rozliczanej w euro pozostała istotnie wyższa niż przed rokiem oraz nieznacznie wyższa niż przed kwartałem.

Ze względu na stosunkowo silną aprecjację euro względem dolara w I kw. br., kurs złotego do dolara umocnił się na przestrzeni ostatnich trzech miesięcy. Ponieważ deklarowany przez firmy średni graniczny kurs opłacalności eksportu również jest od blisko roku stosunkowo stabilny (por. Rys. 19), opłacalność polskiego eksportu rozliczanego w dolarze zmniejszyła się na przestrzeni ostatniego kwartału.

Poziom aktualnie obserwowanych kursów walutowych jest relatywnie korzystny zarówno dla eksporterów, jak i importerów. Odsetek firm deklarujących kurs walutowy jako barierę rozwoju przedsiębiorstwa znajduje się na jednym z niższych historycznie poziomów i wynosi ok. 10% (por. Rys. 20). Równocześnie, analiza jakościowa odpowiedzi otwartych wskazuje, że głównym problemem przedsiębiorstw związanych z kursem jest nie tyle sam poziom kursu wymiany, co jego silne wahania, które wprowadzają niepewność w działalność firmy oraz generują wysokie koszty operacji zabezpieczających.

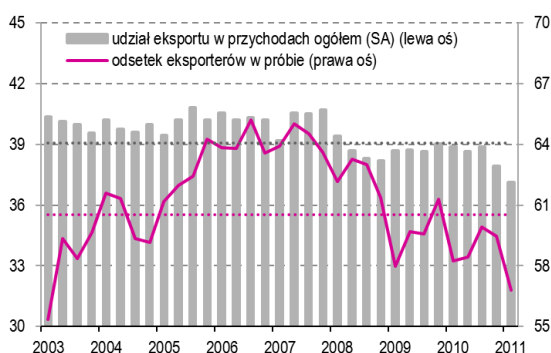
Opłacalność eksportu

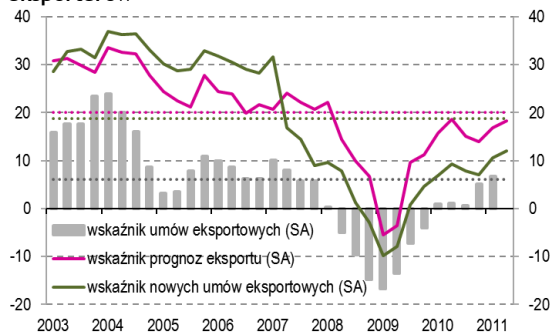
Rys. 21 Średni udział nieopłacalnego eksportu w przychodach z eksportu oraz odsetek eksporterów informujących o nieopłacalnym eksporcie

Długo utrzymująca się dodatnia różnica między rzeczywistymi kursami wymiany, a deklarowanymi średnimi granicznymi kursami opłacalności sprawia, że średni udział nieopłacalnego eksportu w przychodach z eksportu znajduje się na stabilnym i bardzo niskim z perspektywy historycznej poziomie (ok. 10%). Z drugiej jednak strony wysokie wahania kursów wymiany sprawiają, że choć odsetek eksporterów informujących o przypadkach nieopłacalnego eksportu jest wciąż relatywnie niski (ok. 17,5%), to w okresie ostatniego roku wzrósł on znacząco (o 6,6 pp.) (por. Rys. 21).

Oceny i prognozy eksportu

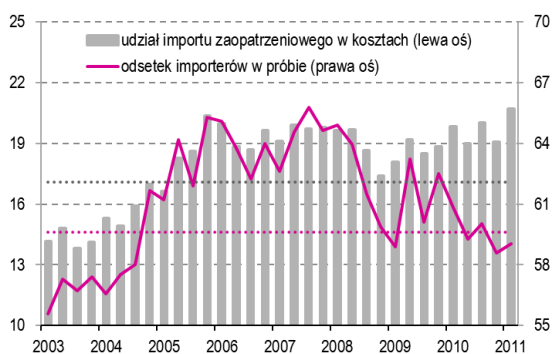
Rys. 22 Odsetek eksporterów w próbie oraz średni udział eksportu z przychodach ogółem w grupie eksporterów

Rys. 23 Wskaźnik umów eksportowych, wskaźnik nowych umów eksportowych oraz wskaźnik prognoz eksportu

Duże wahania na rynku walutowym, jak również niepewność co do perspektyw rozwoju gospodarki globalnej, a w tym gospodarek Unii Europejskiej mogą tłumaczyć spadek odsetka eksporterów w próbie (o 2,7 pp. kw/kw i 1,4 pp. r/r) do ok. 57%. Równocześnie średni udział eksportu w przychodach ogółem ankietowanych przedsiębiorstw znajduje się na najniższym w historii badania poziomie (37%) i od trzech kwartałów wykazuje tendencję spadkową (-0,8 pp. kw/kw i -1,7 pp. r/r) (por. Rys. 22). Dynamicznie rosnące wskaźniki umów eksportowych, nowych umów eksportowych oraz prognoz eksportu (por. Rys. 23) pozwalają jednak przypuszczać, że tendencja ta może w najbliższym czasie ulec zatrzymaniu. Wzrost wskaźnika umów eksportowych (o 1,6 pp. kw/kw i 5,8 pp. r/r) świadczy o tym, że liczba umów eksportowych obsługiwanych przez przedsiębiorstwa jest najwyższa co najmniej od roku. Rosnące wskaźniki nowych umów eksportowych (+3,5 pp. kw/kw i +3,7 pp. r/r) oraz prognoz eksportu (+2,8 pp. kw/kw i +1,1 pp. r/r) pozwalają natomiast oczekiwać, że wartość eksportu będzie w najbliższym czasie rosła.

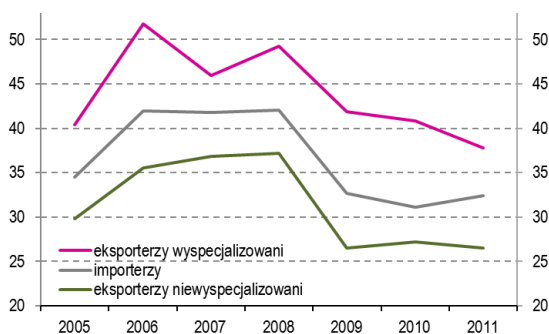
Import

Rys. 24 Średni udział importu zaopatrzeniowego w kosztach działalności oraz odsetek importerów w próbie

Rosnące ceny surowców i materiałów na rynkach światowych sprawiają, że pomimo relatywnie niskiego odsetka importerów w próbie średni udział importu zaopatrzeniowego w kosztach działalności badanych przedsiębiorstw znajduje się na historycznie najwyższym poziomie (ok. 21%) i wykazuje tendencję rosnącą (wzrost o 1,6 pp. kw/kw i 0,9 pp. r/r) (por. Rys. 24). Równocześnie wysokie koszty surowców, paliw i energii stały się główną barierą działalności przedsiębiorstw⁶ (por. Tab. 6).

Instrumenty zabezpieczające przed ryzykiem kursowym

Rys. 25 Odsetek przedsiębiorstw korzystających z instrumentów finansowych zabezpieczających przed ryzykiem kursowym

W przypadku importerów oraz eksporterów niewyspecjalizowanych odsetek firm korzystających z instrumentów finansowych zabezpieczających przed ryzykiem kursowym utrzymał się na podobnym poziomie jak przed rokiem (odpowiednio 32,4% oraz 26,4%). Zmniejszył się natomiast odsetek eksporterów wyspecjalizowanych korzystających z tego typu instrumentów (spadek o 3 pp. do 37,8%) (por. Rys. 25). Ponieważ zabezpieczenie przed ryzykiem kursowym jest kosztowne, można przypuszczać, że w obliczu relatywnie wysokiej opłacalności eksportu, część eksporterów zrezygnowała z zabezpieczania transakcji walutowych instrumentami finansowymi.

Tab. 1 Odsetek przedsiębiorstw korzystających z instrumentów finansowych zabezpieczających przed ryzykiem kursowym

	Kontrakty forward i futures		Opcje		Swapy	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
Eksporterzy niewyspecjalizowani	22,7	22,3	2,6	2,4	2,0	1,6
Eksporterzy wyspecjalizowani	30,3	34,4	5,0	7,4	5,5	3,7
Importerzy	27,9	25,4	3,9	4,1	3,7	2,3

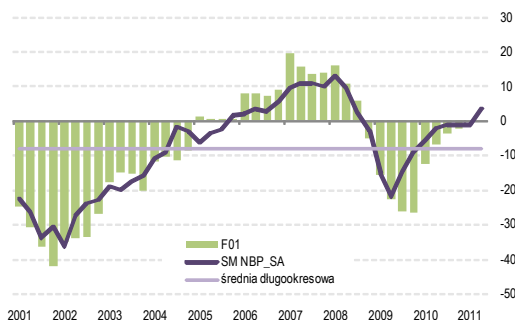
W dalszym ciągu najpopularniejszym instrumentem zabezpieczającym przed ryzykiem kursowym pozostają kontrakty forward i futures (por. Tab. 1). Począwszy od 2009 r., a więc okresu, w którym część przedsiębiorstw odnotowała straty na ryzykownych operacjach finansowych, obserwuje się spadek zainteresowania opcjami. Z drugiej strony rośnie natomiast popularność swapów, które w 2011 r. stały się instrumentami równie często wykorzystywanymi jak opcje.

⁶ Krajowe ceny surowców, paliw, energii i materiałów pozostają pod dużym wpływem notowań na rynkach światowych.

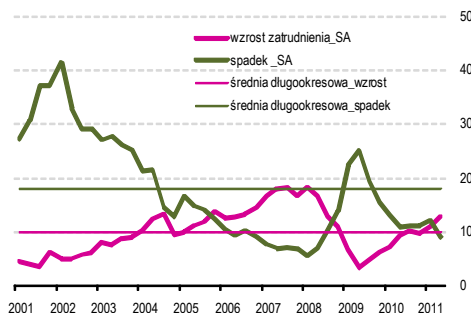
4. Zatrudnienie

Prognozy zatrudnienia na II kw. 2011 r. wyraźnie poprawiły się. W próbie więcej jest przedsiębiorstw, które planują zwiększenie zatrudnienia niż firm przewidujących jego spadek. Zatrudniać planują głównie firmy w dobrej sytuacji, oczekujące wzrostu produkcji, planujące wzrost eksportu bądź rozszerzenie realizowanych inwestycji.

Prognozy zatrudnienia - II kw. 2011 r.

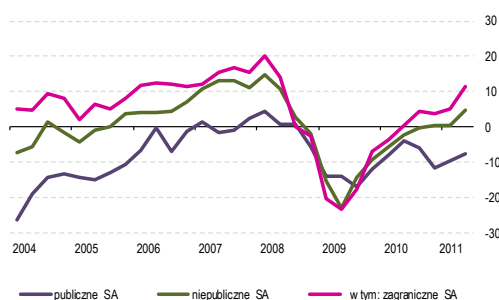

Rys. 26 Wskaźnik prognoz zatrudnienia (saldo odpowiedzi „wzrost” i „spadek”; odsezonowane) **a saldo zatrudnienia wg F01** (% firm zwiększających w ciągu roku zatrudnienie minus % zmniejszających; zmiany o co najmniej 1%)

Rys. 27 Prognozy zatrudnienia (dane odsezonowane)

Prognozy zatrudnienia - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 28 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg sektorów własności (dane odsezonowane)

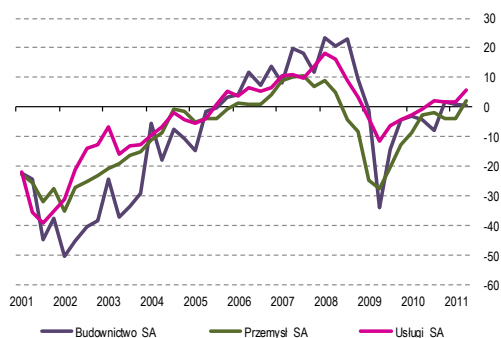
W II kw. 2011 r. prognozy zatrudnienia uległy wyraźnej poprawie, po okresie wyhamowania w poprzednich trzech kwartałach. Wskaźnik zatrudnienia przyjął wartość dodatnią, po raz pierwszy od końca 2008 r. W ujęciu kw/kw wskaźnik prognoz zatrudnienia wzrósł o 4,5 pp. (po uwzględnieniu korekty sezonowej). W relacji rocznej wskaźnik zatrudnienia wzrósł o 5,7 pp., przy czym należy podkreślić, że okres referencyjny, czyli II kw. 2010 r. był już okresem wyraźnej poprawy prognoz zatrudnienia.

Wzrost wskaźnika jest efektem wzrostu udziału przedsiębiorstw, które prognozują zwiększenie zatrudnienia i jednocześnie spadku udziału firm redukujących liczbę pracowników. Więcej firm planuje w II kw. 2011 r. wzrost zatrudnienia niż spadek. Prognozy spadku zatrudnienia są od blisko 2 lat zdecydowanie poniżej poziomu swojej średniej długookresowej, natomiast prognozy wzrostu zatrudnienia kształtują się obecnie powyżej poziomu średniej.

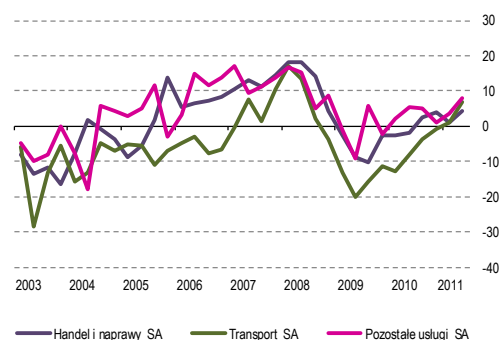
W podziale wg form własności poprawę kw/kw prognoz zatrudnienia odnotowały zarówno przedsiębiorstwa publiczne, jak i prywatne. Dalsza dezagregacja pokazuje, że firmy z przewagą kapitału zagranicznego przewidują wyraźny wzrost zatrudnienia. Wskaźnik zatrudnienia dla krajowych firm prywatnych wzrósł i ukształtował się powyżej 0. Firmy publiczne (poza samorządowymi) zapowiadają nadal redukcje zatrudnienia, pomimo poprawy wskaźnika.

Wzrost zatrudnienia przewidują zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, usługowe, jak i budowlane. Prognozy zatrudnienia poprawiły się w firmach usługowych i przemysłowych, w budowlanych pozostały zbliżone do prognoz z poprzedniego kwartału. Wskaźnik prognoz zatrudnienia we wszystkich sektorach przyjmuje wartości wyższe niż rok wcześniej.

Optymizm prognoz zatrudnienia wzrósł we wszystkich sekcjach usługowych: w transporcie, handlu i w pozostałych usługach. We wszystkich tych sekcjach spodziewany jest wzrost zatrudnienia.

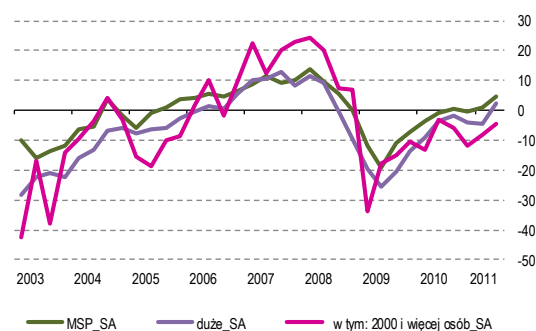

Rys. 29 Wskaźnik prognoz zatrudnienia w budownictwie, przemyśle oraz usługach (dane odsezonowane)

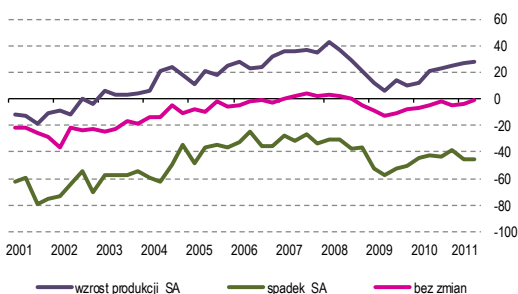
Rys. 30 Wskaźnik prognoz zatrudnienia w handlu, transporcie i pozostałych usługach (dane odsezonowane)

Nadal bardziej optymistyczne są prognozy zatrudnienia dla MSP niż dla przedsiębiorstw dużych. W firmach dużych prognozy poprawiły się jednak bardziej niż w sektorze MSP. W obu grupach przeważają prognozy wzrostu zatrudnienia nad redukcją. W przedsiębiorstwach największych (co najmniej 2000 osób) nastąpiła poprawa prognoz zatrudnienia, ale wskaźnik zatrudnienia pozostaje ujemny. W pozostałych firmach (o zatrudnieniu 250 - 2000 osób) prognozy zatrudnienia także poprawiły się i przeważają prognozy wzrostu zatrudnienia nad spadkiem.

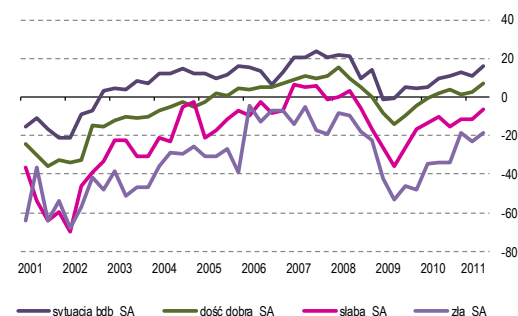

Rys. 31 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg klas wielkości zatrudnienia (dane odsezonowane)

Wybrane czynniki oddziałujące na zatrudnienie

Rys. 32 Wskaźnik zatrudnienia a prognozy zmian produkcji - skali działalności

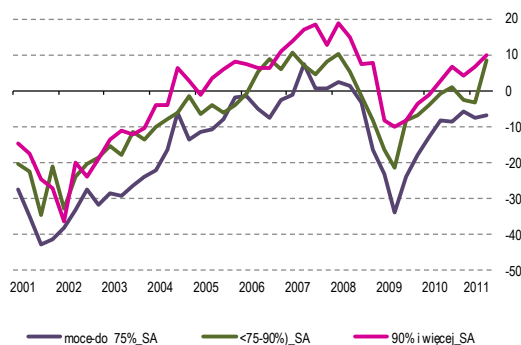
Rys. 33 Wskaźnik zatrudnienia a ocena kondycji

Wzrost zatrudnienia jest przewidywany w grupie przedsiębiorstw oczekujących wzrostu popytu (zarówno sezonowego, jak i trwałego) oraz produkcji. W firmach, które nie przewidują zmian produkcji wskaźnik pozostaje lekko ujemny. Utrwalenie popytu na dotychczasowym poziomie pozwala na poprawę prognoz i niewielki wzrost zatrudnienia. Podobnie jak w okresie wcześniejszym, głębokie redukcje zatrudnienia planują firmy przewidujące spadek produkcji czy ograniczenie popytu, ale liczebność takich firm w próbie jest niewielka.

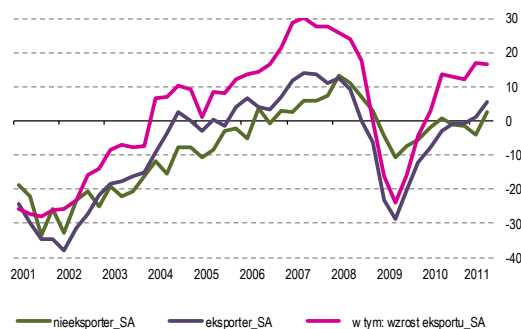
W podziale wg oceny sytuacji ekonomicznej wskaźniki prognoz zatrudnienia informują o wzroście zatrudnienia w grupie przedsiębiorstw bardzo dobrze, a także dość dobrze oceniających swoją kondycję oraz oczekujących poprawy bądź stabilizacji sytuacji.

W przedsiębiorstwach o wysokim wykorzystaniu mocy produkcyjnych nastąpiła poprawa wskaźnika prognoz zatrudnienia i przewidywany jest tam wzrost zatrudnienia. W grupie przedsiębiorstw o pośrednim wykorzystaniu mocy przetwórczych (75-90%) dynamika zatrudnienia wzrosła w największym stopniu. Wskaźnik zatrudnienia pozostał ujemny w firmach, w których wykorzystanie mocy produkcyjnych nie przekracza 75% i w tej grupie prognozy nie poprawiły się.

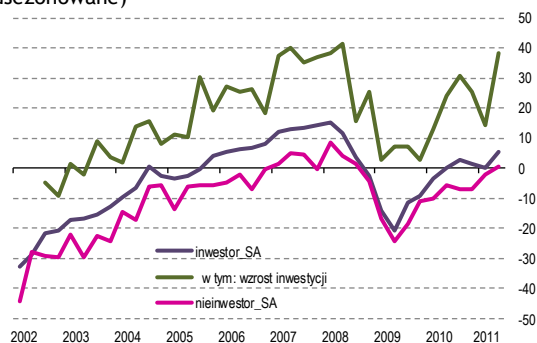
Po ponad dwóch latach utrzymywania się wskaźnika prognoz zatrudnienia w grupie nieeksporterów powyżej wartości wskaźnika dla grupy eksporterów w ostatnich

Rys. 34 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a stopień wykorzystania mocy produkcyjnych (dane odsezonowane)

Rys. 35 Wskaźnik zatrudnienia a eksport/brak eksportu oraz w klasie eksporterów o rosnącym eksporcie (dane odsezonowane)

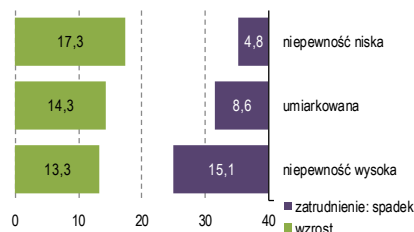
Rys. 36 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a inwestycje (dane odsezonowane)

Niepewność, związana z przewidywaną sytuacją ekonomiczną jest wyraźniej związana z planami redukcji zatrudnienia, natomiast w mniejszym stopniu jest powiązana z planami wzrostu zatrudnienia. W przedsiębiorstwach deklarujących wysoką niepewność co do własnych prognoz sytuacji ekonomicznej prognozy spadku zatrudnienia są ponad 3 razy częstsze niż w firmach określających taką niepewność jako niską.

kwartałach sytuacja odwróciła się - wskaźnik dla eksporterów kształtuje się powyżej wartości dla nieeksporterów. W klasie eksporterów wskaźnik prognoz po korekcie sezonowej wzrósł kw/kw (o 4,4 pp.). Wyraźnego zwiększenia zatrudnienia oczekują przedsiębiorstwa, które spodziewają się wzrostu eksportu w II kw. 2011 r. (choć tu wskaźnik prognoz zatrudnienia nie zwiększył się). Wskaźnik wyraźnie wzrósł kw/kw (o 6,5 pp.) także dla przedsiębiorstw nie będących eksporterami.

Prognozy zatrudnienia poprawiły się wśród inwestorów oraz w firmach nieinwestujących. W przedsiębiorstwach inwestujących prognozowany jest wzrost zatrudnienia. Zatrudnienie nieznacznie wzrosło także w firmach nie będących inwestorami. Wskaźnik prognoz zatrudnienia kształtuje się na wysokim poziomie w grupie przedsiębiorstw, które przewidują rozszerzenie skali inwestycji, będących w fazie realizacji.

Zmniejszają zatrudnienie te przedsiębiorstwa, które jednocześnie redukują koszty, także koszty zatrudnienia - firmy, które poinformowały, że w I kw. 2011 r. dokonały redukcji/optimalizacji kosztów (ok. 43% próby) ponad trzykrotnie częściej niż pozostałe przewidują w II kw. 2011 r. ograniczenie zatrudnienia.

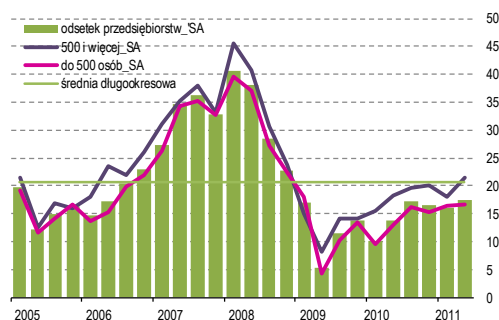
Rys. 37 Niepewność sytuacji ekonomicznej a prognozy zatrudnienia (pominięte prognozy zatrudnienia bez zmian)

5. Wynagrodzenia

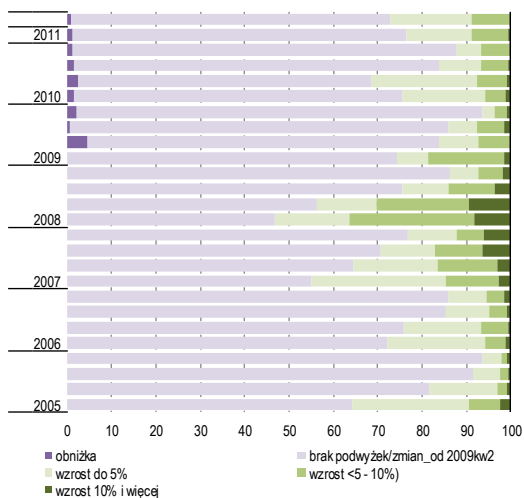
Odsetek przedsiębiorstw zamierzających zwiększyć wynagrodzenia kształtuje się poniżej średniej dla lat 2005 - 2011. Wzrost płac obejmie nieco więcej przedsiębiorstw oraz większą część ogółu zatrudnionych niż w poprzednim kwartale (dane po korekcie sezonowej). Jednak średnia wysokość planowanych podwyżek wynagrodzeń będzie na nieco niższym poziomie niż w poprzednim kwartale.

Relacja pomiędzy wzrostem wynagrodzeń i wzrostem wydajności pracy nieco się pogorszyła w stosunku do poprzedniego kwartału. Wciąż więcej przedsiębiorstw deklaruje przewagę wzrostu wydajności nad wzrostem wynagrodzeń niż nienadążanie wydajności za płacami.

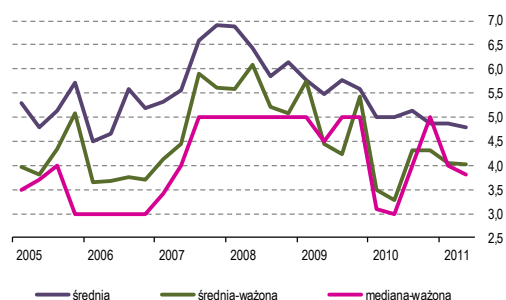
Prognozy wzrostu płac

Rys. 38 Odsetek przedsiębiorstw planujących podwyżki wynagrodzeń oraz odsetek pracowników objętych podwyżkami

Rys. 40 Rozkład planowanych zmian wynagrodzeń (dane ważone zatrudnieniem; pytanie o obniżki płac pojawiło się po raz pierwszy w ankiecie za II kw. 2009 r.)

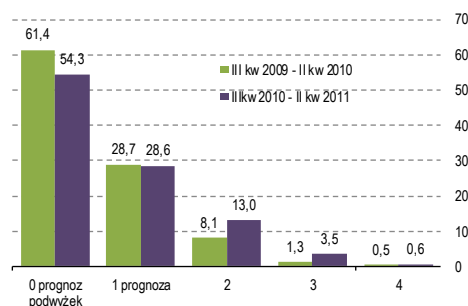
Rys. 41 Średnia i mediana planowanych podwyżek wynagrodzeń (w grupie przedsiębiorstw, które planują podnieść wynagrodzenia)

W II kw. 2011 r. zasięg podwyżek płac będzie nieco większy niż w poprzednim kwartale, jak też większy niż w II kw. 2010 r. Podwyżki wynagrodzeń planuje 20,1% przedsiębiorstw (wskaźnik po korekcie sezonowej wynosi 17,6%, tzn. o 1,4 pp. więcej niż w poprzednim kwartale i 3,8 pp. więcej niż rok wcześniej). Odsetek przedsiębiorstw zamierzających zwiększyć wynagrodzenia kształtuje się poniżej średniej dla lat 2005 - 2011. Podwyżki płac będą częstsze w dużych firmach, tradycyjnie najczęściej zamierzają podnosić wynagrodzenia przedsiębiorstwa największe (2000 i więcej pracowników).

Wzrost płac obejmie większą część ogółu zatrudnionych niż w poprzednim kwartale oraz w analogicznym kwartale rok wcześniej (dane po pominięciu efektów sezonowych).

Większość podwyżek płac będzie umiarkowana co do skali - dominują wzrosty płac do 5% (18,2% przedsiębiorstw w próbie). Więcej niż 5% podwyżki planuje 8,6% firm. Zasięg redukcji płac pozostanie w II kw. 2011 r. nieznaczny i choć średnia wysokość redukcji płac będzie nieco większa niż podwyżek, to w efekcie płace zwiększą się o 3,7% (w firmach, które dokonają zmian wynagrodzeń - podwyżek bądź redukcji).

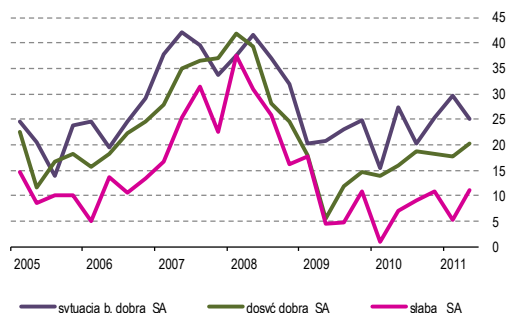
W przedsiębiorstwach, które planują zwiększyć płace średnia wysokość planowanych podwyżek w II kw. 2011 r. wyniesie 4,8% (4,9% w poprzednim kwartale), średnia ważona podwyżka wynagrodzenia wyniesie 4,0% (4,1% I kw. 2011 r.).

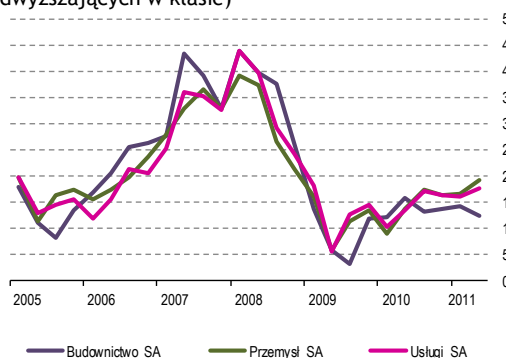
Rys. 39 Ile razy planowano podwyżki wynagrodzeń w ciągu kolejnych czterech kwartałów (odsetek firm; próba ograniczona do przedsiębiorstw, które brały udział w badaniu w czterech kolejnych edycjach ankiety)

Częstotliwość deklarowanych podwyżek płac była w ostatnich czterech kwartałach większa niż rok wcześniej. Planu podwyższenia wynagrodzeń objęły 45,7% firm wobec 38,6% rok wcześniej. Odsetek przedsiębiorstw, które w ciągu ostatniego roku informowały wielokrotnie o planach wzrostu płac jest wyższy niż rok wcześniej (ok. 17%).

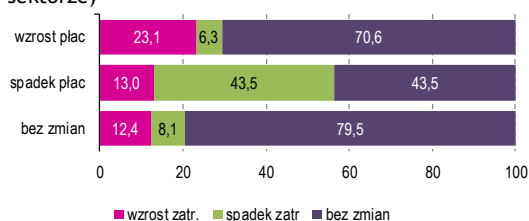
Wybrane czynniki zmian płac

Rys. 42 Planowane podwyżki wynagrodzeń a kondycja ekonomiczna przedsiębiorstwa (odsetek podwyższających w klasie)

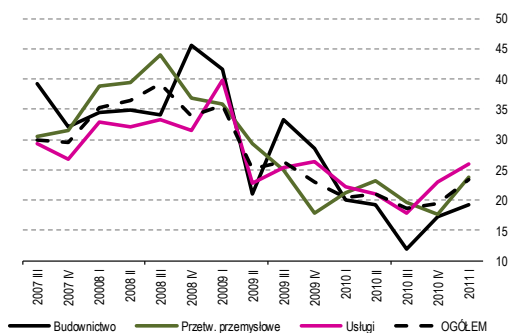

Rys. 43 Planowane podwyżki wynagrodzeń a sektor działania przedsiębiorstwa (odsetek podwyższających w sektorze)

Rys. 44 Prognozy zmian zatrudnienia a zmiany płac (% przedsiębiorstw)

Podwyżki płac a wzrost wydajności pracy

Rys. 45 Odsetek przedsiębiorstw, w których wzrost płac był w ciągu roku szybszy niż wzrost wydajności pracy wg 3 sektorów (próba ograniczona do firm, w których wynagrodzenia wzrosły)

Deklaracje przedsiębiorstw o planowanym wzroście płac są tradycyjnie częstsze w firmach, będących w bardzo dobrej sytuacji. Zasięg podwyżek wynagrodzeń w II kw. 2011 r. spadł jednak w jednostkach najlepszych, a wzrost w przedsiębiorstwach, będących w słabej kondycji, w których podwyżki płac następować będą jednak w dalszym ciągu rzadko.

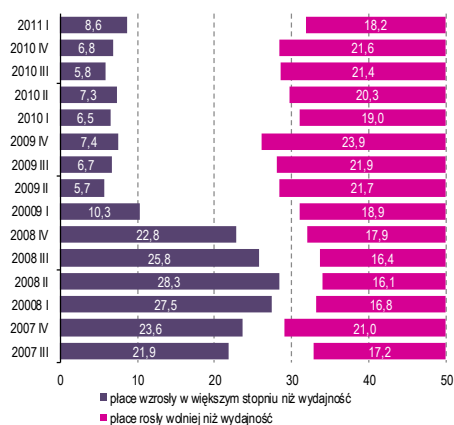
Zasięg podwyżek wynagrodzeń nieco wzrósł kw/kw zarówno w przemyśle, jak i w usługach, w budownictwie zaś zmniejszył się. We wszystkich branżach, poza budownictwem i transportem, więcej firm planuje wzrost płac niż rok wcześniej. W transporcie udział przedsiębiorstw podnoszących wynagrodzenia zmniejszył się najbardziej i jest najniższy, ale jednocześnie nie ma tu firm planujących redukcję płac.

W podziale wg form własności wzrost wynagrodzeń będzie w II kw. 2011 r. najczęstszy w przedsiębiorstwach prywatnych z przewagą kapitału zagranicznego (30,4%) oraz w samorządowych (40,5%).

Podmioty, które zamierzają zwiększać płace nie robią tego kosztem poziomu zatrudnienia - znacznie częściej niż pozostałe przedsiębiorstwa informują o jednoczesnym zwiększaniu liczby pracowników. Podobnie zmniejszanie zatrudnienia najczęściej towarzyszy redukcji płac.

W I kw. 2011 r. relacja pomiędzy wzrostem wynagrodzeń i wzrostem wydajności pracy nieco się pogorszyła w stosunku do kwartału poprzedniego - wzrósł udział przedsiębiorstw, w których wydajność nie nadążyła za płacami i jednocześnie zmalał odsetek firm, w których wydajność rośnie szybciej niż wynagrodzenia. Nadal utrzymuje się jednak zdecydowana przewaga tej drugiej grupy przedsiębiorstw. O szybszym wzroście płac niż wydajności pracy poinformowało 8,6% przedsiębiorstw w próbie, a więc 23,5% firm podwyższających płace. Wzrost wynagrodzeń nie przewyższa więc wydajności w ponad 3/4 przedsiębiorstw, w których wynagrodzenia rosły.

Odsetek przedsiębiorstw, w których wzrost płac był

szybszy niż wzrost wydajności, wzrost zarówno w przemyśle, w budownictwie, jak i w usługach. Należy jednocześnie zauważyć, że w blisko 11% przedsiębiorstw wzrosła wydajność, pomimo utrzymywania się wynagrodzeń na niezmiennym poziomie.

Rys. 46 Ocena relacji wzrostu płac do wzrostu wydajności pracy w ciągu roku (pominięto płace rosły w zbliżonym stopniu co wydajność)

Optymalizacja kosztów w I kw. 2011 r.

W I kw. 2011 r. nieco mniej firm, niż w poprzednim kwartale dokonało optymalizacji kosztów - 42,9% przedsiębiorstw (udział ten jest także mniejszy niż rok wcześniej). Odsetek takich firm spadł w I kw. 2011 r. w większości branż (po jednorazowym wzroście w IV kw. 2010 r.). Wzrost udziału przedsiębiorstw redukujących koszty nastąpił w usługach, poza transportem (wyraźny spadek) oraz handlem (bez zmian), ale także w grupie firm będących w złej kondycji. Jedną z metod redukcji kosztów pozostaje zmniejszanie zatrudnienia (por. rozdział „Wybrane czynniki oddziałujące na zatrudnienie”).

Tab. 2 Optymalizacja kosztów⁷

	Ogółem	Budownictwo	Przetwórstwo przemysłowe	Usługi	eksporterzy	nieeksporterzy	kondycja dobra	słaba	zła
2009 III kw	56,6	50,8	64,9	49,8	65,6	43,4	53,0	64,4	73,5
2009 IV kw	56,0	50,8	62,9	50,8	60,5	48,1	53,2	61,1	71,2
2010 I kw	49,6	48,4	54,3	45,6	51,3	46,3	45,7	61,1	62,3
2010 II kw	44,6	39,2	47,9	43,2	47,7	40,0	40,8	54,8	58,0
2010 III kw	41,0	39,5	43,7	39,5	43,3	36,8	36,2	54,0	62,7
2010 IV kw	44,9	47,9	48,0	41,1	45,7	44,3	41,9	54,4	59,1
2011 I kw	42,9	44,9	44,9	41,2	42,3	42,6	38,3	53,1	64,5

⁷ Brak wcześniejszych danych.

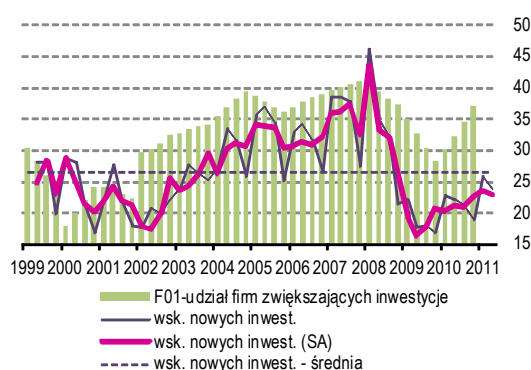
6. Inwestycje

Aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw w II kw. nadal będzie niska (poniżej długoletniej średniej). Jednocześnie jednak wysoką i nadal rosnącą aktywnością inwestycyjną wyróżnia się grupa największych przedsiębiorstw (gdzie wskaźnik nowych inwestycji firm zatrudniających więcej niż 2000 pracowników kształtuje się powyżej średniej).

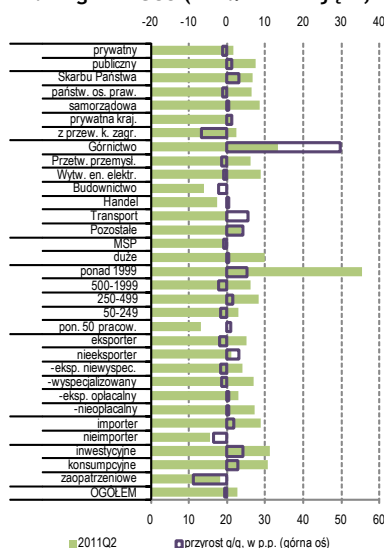
Wiele firm w próbie, zwłaszcza w sektorze MSP, odkłada w czasie decyzję o przeprowadzeniu inwestycji w majątek trwały. Obawy inwestorów dotyczą głównie kształtowania się popytu na wyroby i usługi przedsiębiorstwa, w mniejszym zaś stopniu niestabilności sytuacji polityczno-gospodarczej w kraju, czy na świecie.

Pogarsza się sytuacja w budownictwie, gdzie planuje się coraz mniej nowych inwestycji i występują większe niż w innych grupach problemy z kontynuowaniem rozpoczętych przedsięwzięć.

Planowane inwestycje

Rys. 47 Wskaźnik nowych inwestycji - udział przedsiębiorstw planujących rozpoczęcie nowych inwestycji w perspektywie kwartału, oraz wskaźnik ważony wielkością zatrudnienia. Udział przedsiębiorstw realnie zwiększających nakłady na środki trwałe wg F01 GUS (nakł. narastająco, śr. ruch.)

Rys. 48 Wskaźnik nowych inwestycji w wybranych przekrojach (wskaźnik odsezonowany)

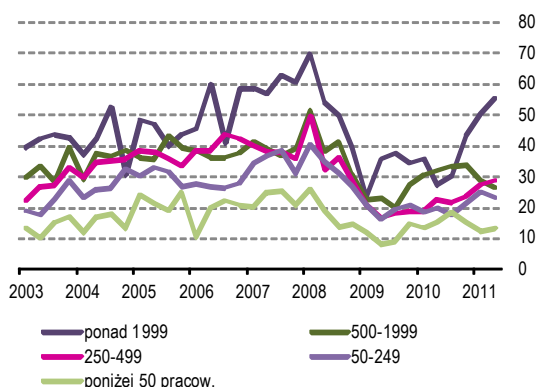
Aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw w II kw. nadal będzie niska (poniżej długoletniej średniej). Odnotowano niewielki spadek wskaźnika nowych inwestycji w relacji kwartalnej i poprawę w relacji rocznej. Rozpoczęcie nowych inwestycji w II kw. zapowiada 22,9% firm (wobec 23,5% w I kw., Rys. 47).

Wysoką i nadal rosnącą aktywnością inwestycyjną wyróżnia się grupa największych przedsiębiorstw (zatrudniających powyżej 2000 pracowników⁸ - por. Rys. 49). Wskaźnik nowych inwestycji w grupie tych przedsiębiorstw rośnie czwarty kolejny kwartał i z początkiem tego roku przekroczył poziom wieloletniej średniej. Niewielkie pogorszenie wskaźnika nowych inwestycji w II kw. nastąpiło w sektorze MSP.

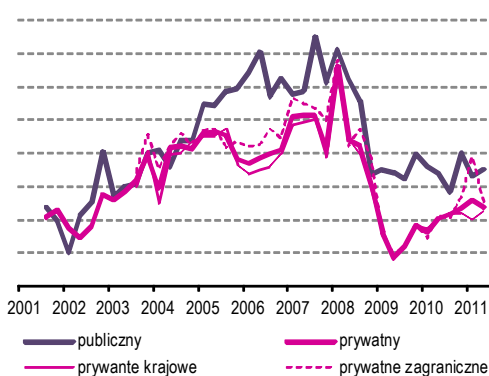
Pogorszenie wskaźnika nowych inwestycji odnotowano w 14 spośród 32 analizowanych grup przedsiębiorstw (Rys. 48), najgłębsze wśród przedsiębiorstw wytwarzających dobra zaopatrzeniowe oraz w grupie przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego.

Spadek liczby przedsiębiorstw planujących rozpoczęcie nowych inwestycji odnotowano w ciągu ostatniego kwartału w sektorze prywatnym, ale tylko wśród przedsiębiorstw zagranicznych (Rys. 50). W sektorze publicznym nastąpił natomiast wzrost wskaźnika nowych inwestycji, ale wskaźnik ten cechuje duża zmienność i aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw publicznych nie odbudowała się od momentu wybuchu kryzysu (odsetek firm rozpoczynających nowe inwestycje odpowiada poziomowi z początku 2009 r.). Przedsiębiorstwa prywatne odrobiły zaś znaczną część spadku wskaźnika nowych inwestycji wywołanego spowolnieniem gospodarczym.

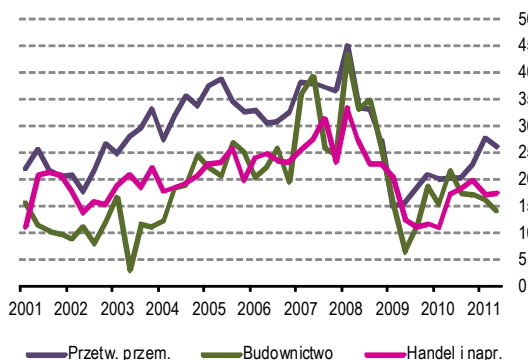
⁸ Ze względu na wysoką koncentrację inwestycji w największych przedsiębiorstwach grupa ta ma silny wpływ na kształtowanie się agregatu inwestycji w całym sektorze przedsiębiorstw (wg danych F01 inwestycje przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 2000 pracowników stanowiły 35% inwestycji ogółem całego sektora przedsiębiorstw). Badanie SM NBP obejmuje zaś znaczną część tych największych przedsiębiorstw (ponad 21%). Dane GUS potwierdzają, że następuje wzrost aktywności największych podmiotów. Przedsiębiorstwa te od połowy ub.r. zwiększają inwestycje i jako pierwsza spośród klas wielkości zatrudnienia uzyskała dodatnią dynamikę inwestycji w całym 2010 r. (8,9%, r/r, c.bieżące).

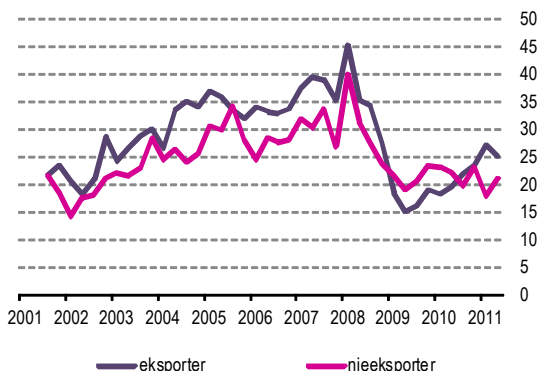
Rys. 49 Wskaźnik nowych inwestycji w podziale wg wielkości zatrudnienia (wskaźniki odsezonowane)

Rys. 50 Wskaźnik nowych inwestycji w podziale na sektory własności (wskaźniki odsezonowane)

Rys. 51 Wskaźnik nowych inwestycji w wybranych sekcjach PKD (wskaźniki odsezonowane)

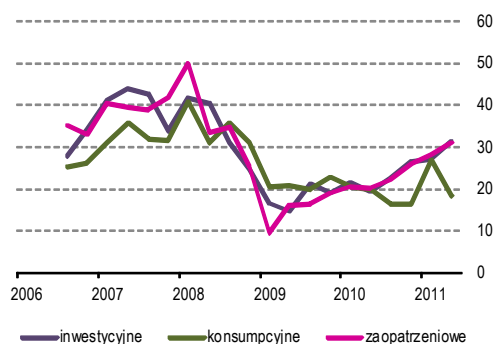

Rys. 52 Wskaźnik nowych inwestycji a działalność eksportowa (wskaźniki odsezonowane)

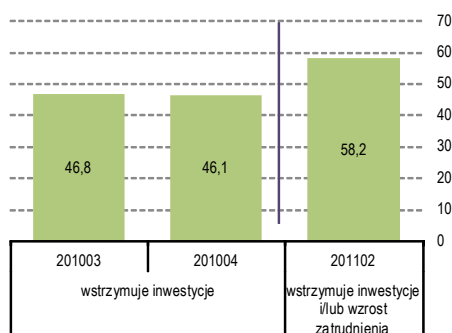
Mniej nowych inwestycji niż przed kwartałem zapowiadają przedsiębiorstwa w budownictwie, przetwórstwie przemysłowym oraz w energetyce (Rys. 51, Rys. 48). W przetwórstwie przemysłowym jest to pierwsze wyraźniejsze pogorszenie planów rozpoczęcia inwestycji zanotowane od 2009 r. W przedsiębiorstwach budowlanych aktywność inwestycyjna obniża się od czterech kwartałów i w tej grupie podmiotów nowe inwestycje są obecnie rozpoczynane rzadziej niż w pozostałych sekcjach (dodatkowo w budownictwie występują poważniejsze niż w innych grupach trudności z planową realizacją już rozpoczętych przedsięwzięć). Poprawy aktywności można zaś oczekiwać w górnictwie, transporcie i wśród przedsiębiorstw usługowych zgrupowanych w sekcji „Pozostałe”.

Po okresie, w którym następowała poprawa wyników, spadku aktywności inwestycyjnej w ciągu najbliższego kwartału można się spodziewać w grupie eksporterów (Rys. 52). Nastroje w grupie inwestorów sprzedających produkty wyłącznie w kraju podlegają natomiast wciąż pewnym wahaniom, a w II kw. w tej grupie firm liczba planowanych inwestycji zwiększył się.

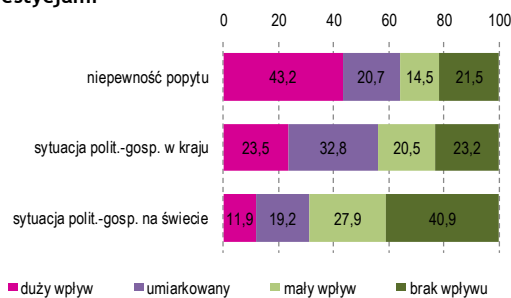
W podziale na przeznaczenie wytwarzanych produktów spadek aktywności inwestycyjnej w relacji do poprzedniego kwartału odnotowały przedsiębiorstwa oferujące produkty konsumpcyjne (Rys. 53). Jednocześnie nadal poprawiają się perspektywy inwestycji wśród producentów dóbr inwestycyjnych oraz zaopatrzeniowych.

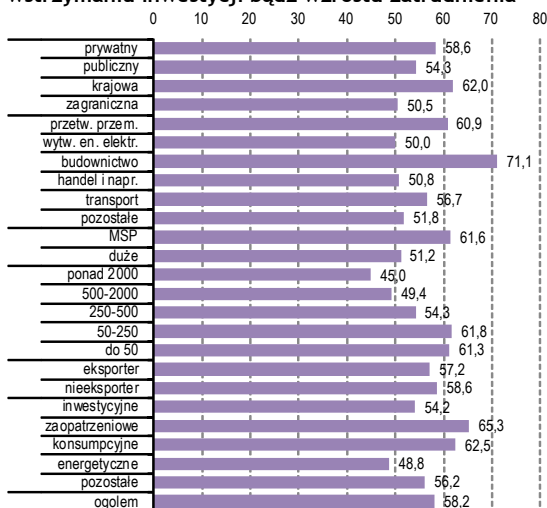
Rys. 53 Wskaźnik nowych inwestycji a przeznaczenie produkcji (wskaźniki odsezonowane)

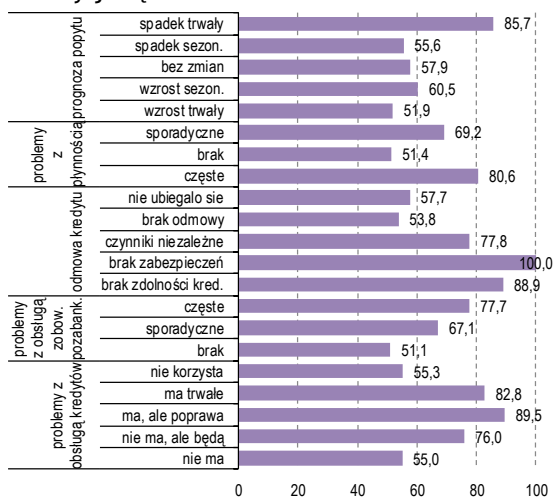
Rys. 54 Udział przedsiębiorstw wstrzymujących się z inwestycjami

Rys. 55 Ocena czynników wpływających na decyzję o wstrzymaniu inwestycji bądź wzrostu zatrudnienia

Rys. 56 Udział przedsiębiorstw wstrzymujących inwestycje bądź wzrost zatrudnienia

Rys. 57 Udział przedsiębiorstw wstrzymujących inwestycje bądź wzrost zatrudnienia i wybrane elementy oceny sytuacji ekonomicznej

Wiele przedsiębiorstw wstrzymuje się z realizacją swoich planów rozwojowych. Ponad 58% przedsiębiorstw poinformowało, że odkłada w czasie decyzję o przeprowadzeniu inwestycji w majątek trwały, bądź zwleka z planami wzrostu zatrudnienia (Rys. 54). Obawy inwestorów, które prowadzą do wstrzymywania planów rozwojowych dotyczą głównie kształtowania się popytu na wyroby i usługi przedsiębiorstwa (Rys. 55, Rys. 57), w mniejszym zaś stopniu niestabilności sytuacji polityczno-gospodarczej w kraju, czy na świecie.

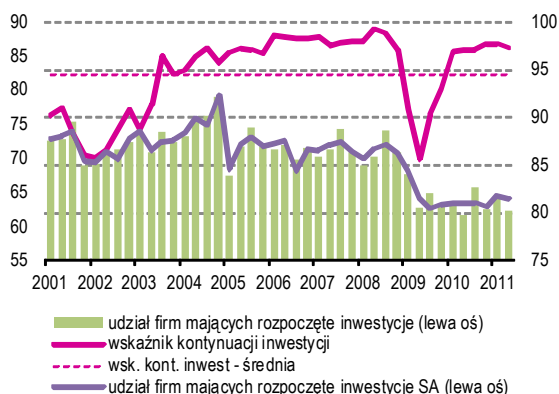
Większą liczbę inwestorów, którzy odsuwają w czasie realizację inwestycji bądź plany wzrostu zatrudnienia odnotowano w grupie krajowych firm prywatnych, w MSP, wśród producentów dóbr zaopatrzeniowych i inwestycyjnych, a wśród sekcji PKD w budownictwie (aż 71% badanych firm budowlanych wstrzymuje inwestycje) i w przetwórstwie (Rys. 56). Decyzje o wstrzymywaniu planów rozwojowych najrzadziej zaś podejmowały przedsiębiorstwa duże, energetyka, handel i pozostałe usługi, oraz grupa przedsiębiorstw zagranicznych.

Najczęściej inwestycje i/lub wzrost zatrudnienia wstrzymwały firmy, którym nie udało się uzyskać finansowania w banku - łącznie prawie 88,8% takich firm wstrzymuje realizację planów rozwojowych (jest to jednak niewielka grupa, stanowiąca niespełna 3% w całej badanej próbie, Rys. 57). Na decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw niekorzystnie wpływały również problemy z płynnością finansową, gdyż przedsiębiorstwa w takiej sytuacji przeznaczają środki finansowe na pokrywanie deficytów płynności, zmniejszając zasoby dla finansowania inwestycji. Słaba płynność pogarsza także zdolność kredytową, ograniczając możliwości pozyskania finansowania kredytowego dla inwestycji. W grupie przedsiębiorstw, które odczuwają poważne zaburzenia płynności wskaźnik wstrzymywanych inwestycji zwiększał się do 80,6% (7,5% całej próby).

Decyzje o odłożeniu w czasie inwestycji bądź planów zwiększenia zatrudnienia podejmowały częściej przedsiębiorstwa będące w słabej sytuacji ekonomicznej, ale sytuacje takie zdarzały się również w grupie podmiotów dobrych (inwestycje wstrzymało 78,3% słabych i 51,2% dobrych przedsiębiorstw).

Inwestycje w trakcie realizacji

W I kw. br. odnotowano niewielki spadek udziału przedsiębiorstw będących w fazie realizacji inwestycji (spadek o 0,4 pp. kw/kw, do poziomu 64,1%, Rys. 58), tak więc udział ten wciąż pozostaje niski na tle wcześniejszych danych. Spadek liczby inwestorów nastąpił w większości badanych grup przedsiębiorstw.

Rys. 58 Wskaźnik kontynuacji inwestycji oraz odsetek przedsiębiorstw mających rozpoczęte inwestycje

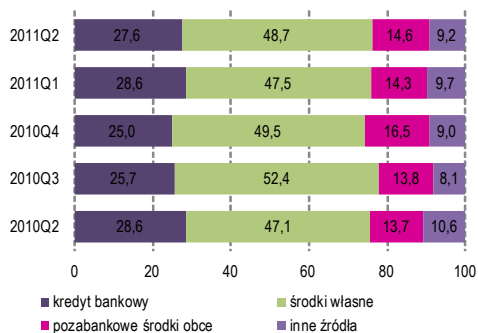
wskaźnik: udział przedsiębiorstw planujących kontynuować inwestycje w podgrupie przedsiębiorstw mających rozpoczęte inwestycje. Poprzez kontynuowanie inwestycji rozumiemy tutaj realizowanie inwestycji według przyjętych planów, zwiększenie tych inwestycji, ale też planowe zakończenie inwestycji

Realizacja inwestycji już rozpoczętych przebiega natomiast bez większych trudności - niemal wszyscy inwestorzy zapowiadali kontynuowanie swoich przedsięwzięć (97,3% inwestorów, niewielki spadek udziału o 0,4 pp. wobec poprzedniego kwartału), w tym najczęściej zgodnie z przyjętymi uprzednio planami (79,7% inwestorów, por. Rys. 59). Warto odnotować ponadto, że od dwóch lat stopniowo zwiększa się udział przedsiębiorstw, które decydują się na rozszerzenie skali rozpoczętych wcześniej inwestycji. Taki zamiar zgłosiło 11,7% podmiotów (o 0,5 pp. więcej niż w pop. kw. i ponad dwukrotnie więcej niż dwa lata temu). Kolejne 5,9% inwestorów zamierza w II kw. b.r. planowo zakończyć realizowane inwestycje. Tylko nieliczne przedsiębiorstwa zapowiadają ograniczanie inwestycji (2,7% badanych inwestorów).

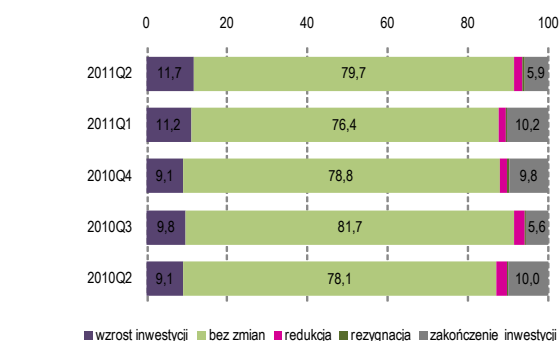
Większe trudności z planowym zakończeniem realizowanych inwestycji mają przedsiębiorstwa budowlane, ponadto kłopoty w budownictwie znacznie się nasiliły w ciągu ostatnich dwóch kwartałów (wskaźnik kontynuacji obniżył się do 88%).

Dokończenie inwestycji więcej trudności sprawiało firmom odczuwającym zaburzenia płynności finansowej. W przedsiębiorstwach, w których często pojawiały się problemy z utrzymaniem płynności wskaźnik kontynuacji wyniósł 88%. Decyzja o przerwaniu inwestycji łączy się także z oczekiwanym pogorszeniem sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstwa, słabszym wykorzystaniem mocy produkcyjnych, spadkiem zamówień eksportowych, zmniejszaniem zatrudnienia.

Źródła finansowania nowych inwestycji

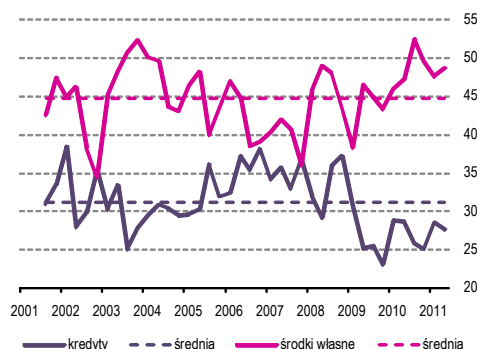

Rys. 60 Główne źródło finansowania nowych inwestycji. Podgrupa przedsiębiorstw rozpoczynających nowe inwestycje

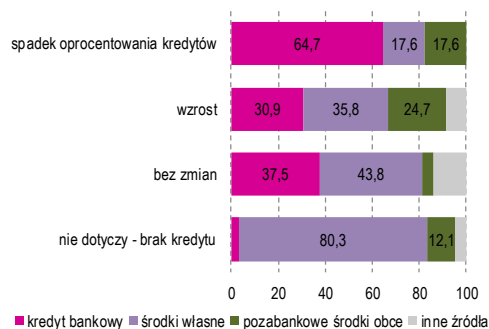

Rys. 59 Przewidywany przebieg rozpoczętych inwestycji (% odpowiedzi w grupie inwestorów)

Od początku badania głównym źródłem finansowania nowych inwestycji w badanej próbie są środki własne przedsiębiorstw (48,7% inwestorów, powyżej średniej długookresowej, Rys. 60, Rys. 61). Natomiast znacznie rzadziej, jak też rzadziej niż w poprzednich latach przedsiębiorstwa sięgają w ostatnich kwartałach po kredyty bankowe (27,6% przedsiębiorstw, poniżej średniej długookresowej). Pozostałe przedsiębiorstwa będą korzystać z pozabankowych form finansowania obcego (14,6%), bądź innych źródeł (9,2%). Nie odnotowano większych zmian w strukturze finansowania nowych inwestycji względem poprzedniego kwartału.

Rys. 61 Porównanie udziału inwestorów deklarujących finansowanie nowych inwestycji ze środków własnych i kredytów bankowych. Podgrupa inwestorów planujących nowe inwestycje

Rys. 62 Oczekiwana zmiana oprocentowania kredytów i główne źródło finansowania inwestycji

Słabe zainteresowanie kredytem wynika z realizacji mniejszych inwestycji, które przedsiębiorstwa są w stanie sfinansować samodzielnie, bez dopływu środków zewnętrznych⁹.

Finansowanie inwestycji z kredytów bankowych najczęściej deklarowały przedsiębiorstwa oczekujące spadku oprocentowania kredytów - jest to jednak niewielka grupa przedsiębiorstw, ponieważ w próbie nasilają się oczekiwania wzrostu oprocentowania kredytów (por. str. 33.) Kredyt wykorzysta ok. 65% inwestorów spodziewających się spadku oprocentowania (Rys. 62). W grupie przedsiębiorstw liczących się ze wzrostem oprocentowania kredytów ważną alternatywą dla kredytu stają się pozabankowe środki obce - skorzysta z nich prawie co czwarta taka firma.

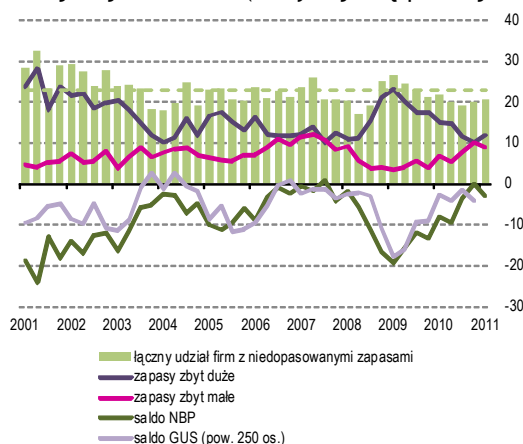
⁹ Por. „Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w II kw. 2010 oraz prognoz koniunktury na III kw. 2010”.

7. Zapasy

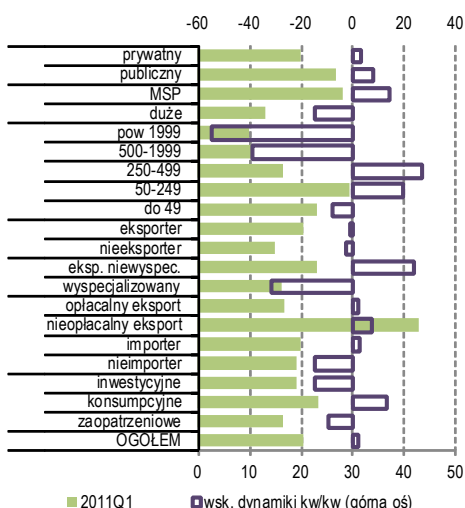
W I kw. odnotowano niewielkie pogorszenie dopasowania zapasów produktów gotowych, niemniej łączny odsetek podmiotów deklarujących niedopasowanie zapasów jest niski. Jednocześnie jednak poprawiło się dopasowanie we wszystkich pozostałych grupach rodzajowych zapasów, które są wykorzystywane we wcześniejszych etapach cyklu produkcyjnego. W szczególności zaś poprawa objęła zapasy półproduktów i produktów w toku, oraz towarów, niewielka poprawa nastąpiła też w ocenach zapasów materiałów. Może się to ostatecznie przełożyć na poprawę dopasowania zapasów produktów gotowych w najbliższym czasie. Choć teoria sugeruje inaczej, niedopasowanie zapasów materiałów, zwłaszcza polegające na ich niedoborach, łączy się w badanej próbie z oczekiwaniami wyższego wzrostu cen materiałów.

Ocena stanu zapasów¹⁰

Po trwającym od 2009 r. okresie poprawy dopasowania zapasów do potrzeb przedsiębiorstw od dwóch kwartałów obserwujemy niewielkie pogorszenie ocen zapasów. Udział firm informujących o nieodpowiedniej wielkości zapasów wzrósł w relacji kwartalnej o 0,5 pp. do poziomu 20,4% (Rys. 63). Odsetek takich podmiotów nadal jest jednak niski (utrzymuje się poniżej długookresowej średniej).

Rys. 63 Ocena poziomu zapasów produktów gotowych. Próba ograniczona do sekcji przetwórstwo przemysłowe oraz górnictwo i kopalnictwo. Saldo ocen zapasów wg badania NBP i GUS

Rys. 64 Udział przedsiębiorstw oceniających poziom zapasów jako nieodpowiedni w wybranych przekrojach

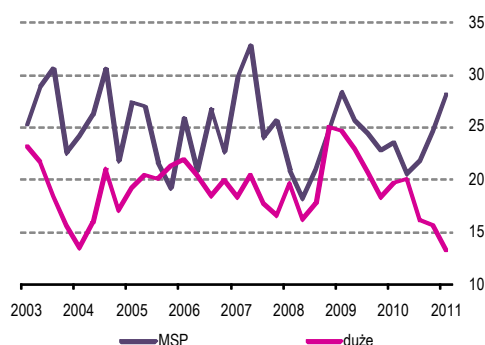
Na pogorszenie się dopasowania zapasów w próbie złożył się zarówno wzrost udziału przedsiębiorstw o nadmiernych zapasach (wzrost o 1,6 pp kw/kw do poziomu 11,7%), jak i spadek odsetka firm o zbyt niskich zapasach (spadek o 1,1 pp. kw/kw do poziomu 8,7%). Niemniej jednak odsetek przedsiębiorstw z deficytem zapasów na tle historycznych danych jest wysoki - więcej takich firm było w próbie jedynie w latach 2006-2007.

Oceny dopasowania zapasów pogorszyły się w ciągu kwartału w połowie analizowanych grup podmiotów (Rys. 64). Trudności z utrzymaniem odpowiedniego poziomu zapasów nasiliły się m.in. w MSP i w przedsiębiorstwach wytwarzających dobra konsumpcyjne. Pogorszenie ocen zapasów nastąpiło także w firmach informujących o nieopłacalnym eksporcie i jest to obecnie grupa podmiotów, gdzie występują największe odchylenia od założonego poziomu zapasów (43% firm w tej grupie ma nieodpowiednie zapasy).

W przeciwnych kierunkach podążają zmiany ocen zapasów w przedsiębiorstwach MSP i w grupie dużych podmiotów. Od dwóch kwartałów dopasowanie zapasów poprawia się w grupie dużych przedsiębiorstw, zaś w MSP nasilają się problemy z niewłaściwym poziomem zapasów (Rys. 65).

Dane ankietowe pokazują, że z problemem nadmiernych zapasów wiążą się poważniejsze trudności ekonomiczne niż z problemem zbyt niskich zapasów. W grupie podmiotów posiadających nadwyżki niesprzedanych produktów formułowano gorsze oceny zarówno bieżącej, jak i przyszłej sytuacji ekonomicznej, w tym m.in. słabsze oceny płynności finansowej. Zamrożenie zbyt dużej części kapitałów obrotowych w prawie połowie badanych przypadków łączyło się z problemami z obsługą zobowiązań pozabankowych. Jest natomiast pewna szansa na poprawę

¹⁰ Dane w tym rozdziale dotyczą przedsiębiorstw z sekcji „Przetwórstwo przemysłowe” oraz „Górnictwo i kopalnictwo”. W zestawieniu ocen zapasów w układzie rodzajowym uwzględniono dodatkowo „Handel i naprawy”.

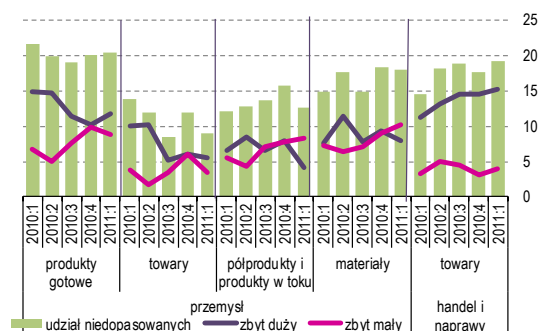

Rys. 65 Udział przedsiębiorstw oceniających poziom zapasów jako nieodpowiedni w podziale na wielkość przedsiębiorstwa

sytuacji i zmniejszenie stanu zapasów, ponieważ firmy z nadmiernymi zapasami mają korzystniejsze niż pozostałe firmy prognozy popytu.

Przedsiębiorstwa, w których poziom zapasów był zbyt niski, chociaż stosunkowo korzystnie oceniają swoją sytuację ekonomiczną, to widać w tej grupie większe trudności z utrzymaniem płynności, w tym gorszą sprawność obsługi zobowiązań kredytowych. To być może wyjaśnia większe niż w pozostałych firmach trudności z uzyskaniem kredytu. Jednak przedsiębiorstwa o zbyt niskich zapasach spodziewają się poprawy sytuacji i zapowiadają zwiększenie produkcji. Wzrost produkcji pozwoli odbudować zapasy oraz pokryć zwiększone zapotrzebowanie ze strony zagranicznych odbiorców jakiego oczekują przedsiębiorstwa w tej grupie (44% firm odczuwających brak zapasów oczekuje wzrostu eksportu, wobec 32% w pozostałych firmach).

Ocena stanu zapasów w podziale rodzajowym

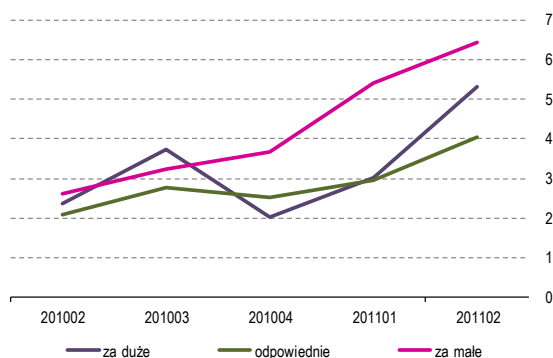

Rys. 66 Ocena poziomu poszczególnych kategorii zapasów (przemysł oraz handel i naprawy)

Większe pogorszenie dopasowania zapasów w I kw. nastąpiło w handlu niż w przemyśle. Jednocześnie jednak w przedsiębiorstwach przemysłowych poprawiło się dopasowanie we wszystkich grupach rodzajowych zapasów, które są wykorzystywane we wcześniejszych etapach cyklu produkcyjnego. W szczególności zaś poprawa objęła zapasy półproduktów i produktów w toku, oraz towarów, niewielka poprawa nastąpiła też w ocenach zapasów materiałów. Może się to ostatecznie przełożyć na poprawę dopasowania zapasów produktów gotowych w najbliższym czasie (Rys. 66).

Tak jak w poprzednich kwartałach największe niedopasowanie poziomu zapasów w przedsiębiorstwach przemysłowych odnotowano w grupie produktów gotowych, które częściej niż zapasy w pozostałych grupach rodzajowych odchodziły się od pożądanego poziomu (20,4% firm przemysłowych miało niedopasowane zapasy). Nieco lepszy i ponadto nieznacznie wyższy niż w ubiegłym kwartale stopień dopasowania odnotowano w przypadku zapasów materiałów (18 %). W ciągu ostatnich kwartałów widoczny jest jednak wzrost udziału przedsiębiorstw, w których zapasy materiałów są zbyt niskie. Najbliższe poziomu docelowego były zapasy półproduktów i produktów w toku (15,8%), oraz towarów (9%). W tych dwóch grupach zapasów w ciągu kwartału nastąpiła wyraźna poprawa dopasowania wielkości do potrzeb przedsiębiorstw.

W handlu w ciągu ostatniego kwartału dopasowanie zapasów, mierzone odsetkiem firm, które utrzymywały odpowiedni poziom zapasów, wyraźnie się pogorszyło. Warto też zwrócić uwagę, że inaczej niż w przetwórstwie, gdzie odsetki ocen zapasów są rozłożone raczej równomiernie, w firmach handlowych wskazywano głównie na trudności związane z nadmiarem zapasów (problem nadmiernych zapasów pogłębia się w handlu piąty kolejny kwartał).

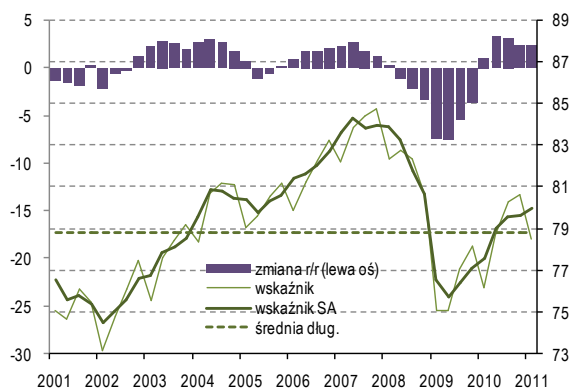
Rys. 67 Średnia oczekiwana zmiana cen materiałów i surowców a ocena poziomu zapasu surowców

Jednym z czynników, który powodował zaburzenia poziomu zapasów są zmiany cen, w tym zmiany cen materiałów i surowców. Pozyskane wyniki wskazują, że badane przedsiębiorstwa oczekują dalszego przyspieszenia tempa wzrostu cen materiałów (por. str. 38). W teorii oczekiwania wzrostu cen zapasów motywują przedsiębiorstwa do gromadzenia dodatkowych zapasów (Rys. 67). Ten motyw nie wydaje się być wykorzystywany w badanej próbie, gdyż największych wzrostów cen materiałów w ciągu kwartału spodziewają się przedsiębiorstwa, w których poziom zapasów jest niedostateczny. Podwyżek cen, choć w nieco mniejszej skali, oczekują także firmy o nadmiernych zapasach. Można przypuszczać, że do utrzymywania nadmiernych zapasów w części przypadków może przedsiębiorców skłaniać dalszy przewidywany wzrost cen.

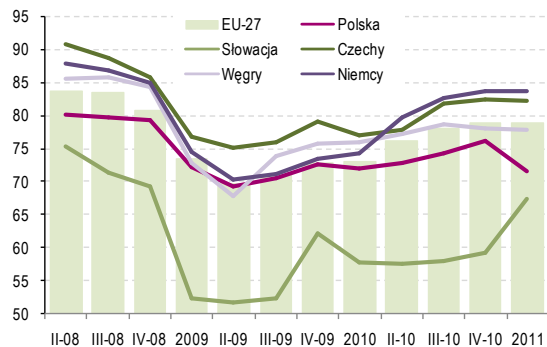
Najmniejszych zaś zmian cen nabywanych materiałów oczekują przedsiębiorstwa, które utrzymują odpowiedni w relacji do potrzeb poziom zapasów, choć i w tej grupie spodziewane jest przyspieszenie tempa wzrostu cen materiałów.

8. Wykorzystanie mocy produkcyjnych

W I kw. br. stopień wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych kolejny kwartał z rzędu zwiększył się kw/kw oraz r/r.

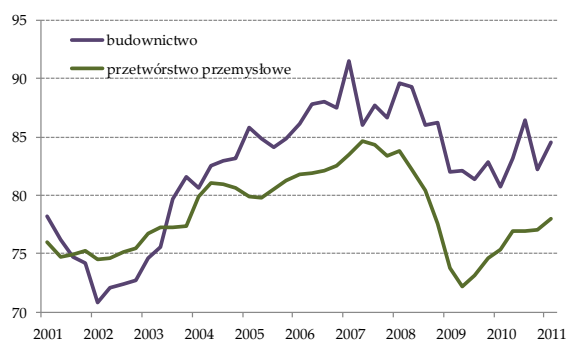

Rys. 68 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych oraz zmiana tego poziomu r/r

Rys. 69 Poziom wykorzystania mocy produkcyjnych w sekcji przetwórstwo przemysłowe w Polsce i w krajach UE-27

Źródło: Eurostat

Rys. 70 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych w sekcji Przetwórstwo przemysłowe oraz Budownictwo

Pod koniec I kw. br. wskaźnik stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych po korekcie sezonowej wzrósł względem poprzedniego kwartału o 0,4 pp., zaś w porównaniu do analogicznego okresu ub.r. zwiększył się o 2,4 pp. i wyniósł 80%.

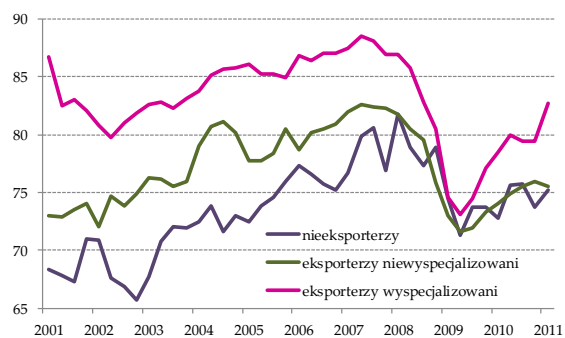
Wg danych Eurostatu stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w Polsce na początku I kw. br.¹¹ pozostawał w dalszym ciągu poniżej przeciętnej dla UE-27.

W przekroju branżowym wzrost wykorzystania mocy produkcyjnych odnotowano w budownictwie oraz przetwórstwie przemysłowym (por. Rys. 70). W transporcie, górnictwie oraz energetyce nastąpił niewielki spadek wskaźnika. Różnice widoczne były również w bardziej szczegółowej klasyfikacji, przy czym w dalszej części tego rozdziału przeanalizowano wyłącznie firmy z sekcji Przetwórstwo przemysłowe (por. Rys. 71).

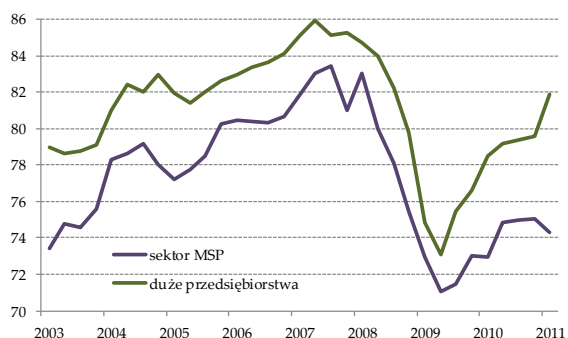
I tak, wyraźna poprawa odczuwalna była w grupie eksporterów wyspecjalizowanych, którzy w ostatnich kwartałach odbudowują swoją wcześniejszą przewagę nad pozostałymi przedsiębiorstwami, wyraźnie zwiększając stopień wykorzystania mocy produkcyjnych. W grupie firm nie eksportujących, bądź eksportujących mniej niż 50% swojej produkcji wykorzystanie majątku wytwórczego jest obecnie znacznie niższe niż u wyspecjalizowanych eksporterów, niższa jest również skala zmian.

W I kw. w dalszym ciągu powiększały się różnice między dużymi przedsiębiorstwami a sektorem MSP pod względem stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych - odnotowano dalszy wyraźny wzrost tej kategorii w dużych firmach, wobec niewielkiego spadku w MSP.

¹¹ Badania za I kw. przeprowadzane są przez NBP w marcu, zaś przez GUS, na wynikach którego oparte są wyniki prezentowane przez Eurostat w styczniu. Trudno jest dlatego porównywać wyniki z obu źródeł. Spadek stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych w styczniu mógł być związany z surową zimą i zmianą kalendarza świąt.

Rys. 71 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych w sekcji Przetwórstwo przemysłowe w podziale na nieeksporterów i eksporterów wyspecjalizowanych (pow. 50% udział eksportu w przychodach) i niewyspecjalizowanych (poniżej 50% udział)

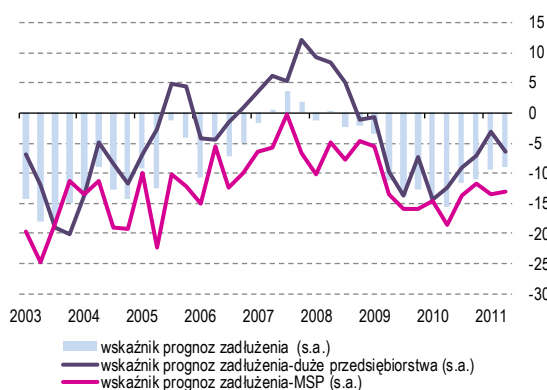

Rys. 72 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych w sekcji Przetwórstwo przemysłowe w podziale na sektor MSP oraz duże przedsiębiorstwa (powyżej 249 zatrudnionych)

9. Kredyt bankowy

Przedsiębiorstwa utrzymują niski popyt na kredyt. Nadal przeważają plany ograniczania zadłużenia bankowego. Jednocześnie rośnie odsetek zaakceptowanych wniosków kredytowych. Wzrost rynkowych stóp procentowych przełożył się na oczekiwania przedsiębiorstw na dalsze wzrosty oprocentowania kredytu w najbliższym kwartale.

Prognozy zadłużenia

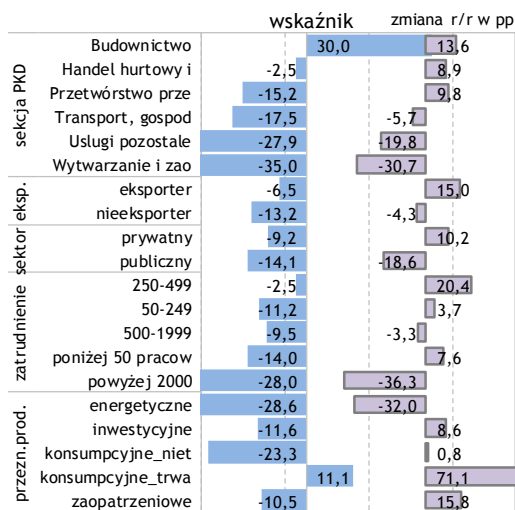
Rys. 73 Wskaźnik prognoz zadłużenia kredytowego w całej próbie oraz w dwóch klasach wielkości przedsiębiorstw

W I kw. 2011 r wskaźnik prognoz zadłużenia skorygowany o wahania sezonowe pozostał nadal ujemny, jednak wzrósł (zarówno w relacji kwartalnej o 0,4 pp., rocznej o 6,5 pp.).

Wskaźnik prognoz zadłużenia dużych przedsiębiorstw pozostaje nadal ujemny, spadł w ujęciu kwartalnym, jednak poprawił się w relacji do analogicznego okresu ub.r. (odpowiednio o 3,5 pp. i 5,8 pp.), co wpłynęło na wzrost wskaźnika ogólnego.

Podobnie jak we wcześniejszych okresach, w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw wskaźnik pozostaje wyraźnie ujemny, wskazując, że te firmy nadal częściej planują ograniczać niż zwiększać zadłużenie kredytowe w perspektywie kwartału (por. Rys. 73).

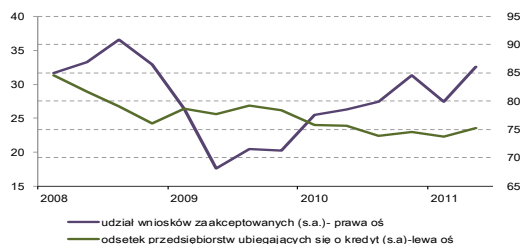
Prognozy zadłużenia - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 74. Wskaźnik prognoz zadłużenia kredytowego na II kw. 2011 r. oraz zmiana wartości wskaźnika w relacji rocznej wg klas

Plany redukcji zadłużenia kredytowego przeważają w większości analizowanych klas przedsiębiorstw, wyjątkiem jest Budownictwo i firmy produkujące dobra konsumpcyjne trwałego użytku. W obu tych klasach widoczne jest rosnące zainteresowanie zwiększeniem udziału kredytu w źródłach finansowania działalności. Największych redukcji zadłużenia planują dokonać przedsiębiorstwa energetyczne (kolejny kwartał z rzędu) oraz przedsiębiorstwa usługowe, a także firmy największe - zatrudniające od 1999 pracowników (por. Rys. 74).

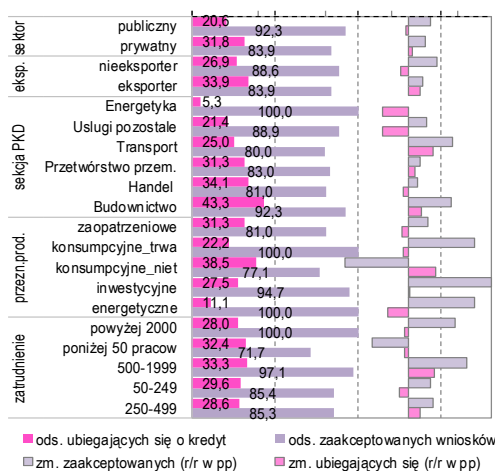
Dostępność kredytów

Rys. 75 Udział przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt oraz odsetek pozytywnie rozpatrzonych wniosków kredytowych

W I kw. 2011 r. niecałe 24 % badanych przedsiębiorstw ubiegało się o kredyt, a ponad 86 % z nich uzyskało go (por. Rys. 75). Odsetek zaakceptowanych wniosków kredytowych od dwóch lat wykazuje tendencję rosnącą¹² (wyjątkiem był ubiegły kwartał), przy utrzymującym się jednocześnie niskim popycie na kredyt (trend wskaźnika wykazuje długookresową tendencję spadkową).

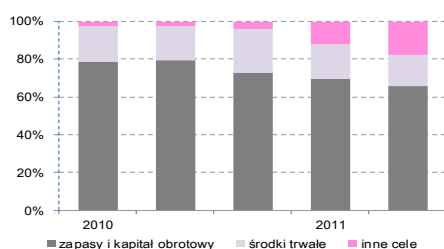
Dostępność kredytów - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 76 Odsetek przedsiębiorstw wg klas, ubiegających się o kredyt, oraz udział zaakceptowanych wniosków kredytowych wraz ze zmianami obu kategorii (prawy panel) w I kw. 2011 r.

W zdecydowanej większości analizowanych klas odsetek firm ubiegających się o kredyt był niższy niż przed rokiem, jednocześnie w dominującej większości klas wnioski kredytowe były częściej pozytywnie rozpatrywane. (por. Rys. 76). W I kw. 2011 r. tylko przedsiębiorstwa wytwarzające nietrwałe dobra konsumpcyjne oraz przedsiębiorstwa małe częściej spotkały się z odmowami przyznania kredytu niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Zdaniem badanych przedsiębiorstw, dostępność kredytu bankowego nie stanowi obecnie poważnej bariery rozwoju.

Przeznaczenie kredytów

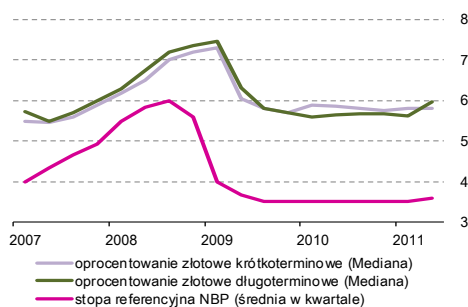

Rys. 77 Przeznaczenie kredytów wśród przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt w I kw. 2011 r.

Nadal kredyt służy najczęściej jako kapitał obrotowy, w tym do finansowania zapasów (spadek o ok. 13 pp. r/r i 4 pp. kw/kw), a następnie do finansowania inwestycji w środki trwałe (por. Rys. 77). Jednak w ostatnim kwartale rośnie odsetek przedsiębiorstw przeznaczających środki pozyskane z kredytu bankowego na inne cele (wzrost o 15 pp. r/r i 5,6 pp. kw/kw).

¹² Zgodnie z wynikami ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych „Sytuacja na rynku kredytowym” większość banków planowała w I kw. 2011 r. nie zmieniać kryteriów udzielania kredytów, ale jednocześnie obniżyć pobierane marże i nieco zliberalizować wymagania odnośnie zabezpieczeń.

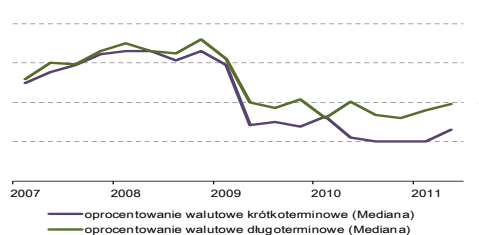
Oprocentowanie kredytów złotych

Rys. 78 Przeciętne oprocentowanie kredytów złotych dla przedsiębiorstw

W I kw. 2011 r. mediana oprocentowania krótkoterminowych kredytów złotych uległa nieznacznym zmianom w relacji do poprzedniego kwartału i analogicznego okresu w ubiegłym roku. Oprocentowanie długoterminowych kredytów złotych wzrosło (o 0,32 pp. r/r i 0,35 pp. kw/kw), reagując na zmiany podstawowych stóp rynkowych. Oprocentowanie kredytów złotych zawierają się w granicach 5,81-5,98 %¹³ (por. Rys. 78).

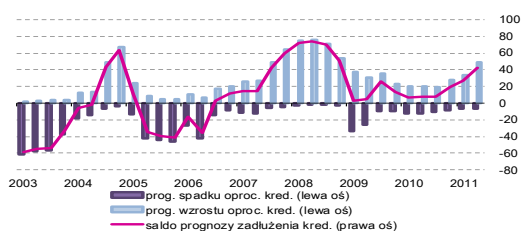
Oprocentowanie kredytów walutowych

Rys. 79 Przeciętne oprocentowanie kredytów walutowych dla przedsiębiorstw

Wzrosły mediany oprocentowania kredytów walutowych. Oprocentowanie krótkoterminowych kredytów wzrosło o 0,3 pp. kw/kw i o 0,2 pp. w skali roku. W przypadku walutowych kredytów długoterminowych widoczny był wzrost oprocentowania o 0,2 pp. (kw/kw), ale spadek o 0,06 pp. ujęciu rocznym (por. Rys. 79)¹⁴.

Prognoza oprocentowania kredytów

Rys. 80 Odsetek przedsiębiorstw będących kredytobiorcami prognozujących wzrost i spadek oprocentowania oraz saldo odpowiedzi

W I kw. 2011 r. wśród kredytobiorców wrósł odsetek firm, które przewidują wzrost oprocentowania kredytów w najbliższym kwartale (saldo odpowiedzi wzrosło o 15,8 pp. kw/kw oraz 34,6 pp. r/r) - por. Rys. 80.

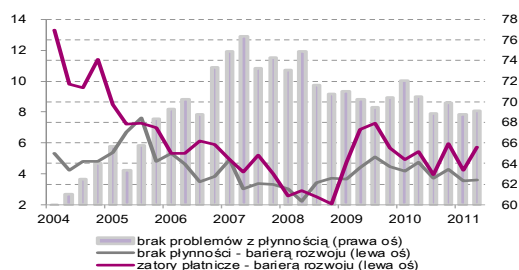
¹³ Z prostej analizy korelacji wynika, że dostosowanie oprocentowania kredytów krótkoterminowych następuje z opóźnieniem około jednego kwartału, natomiast oprocentowanie złotych kredytów długoterminowych dostosowuje się średnio z opóźnieniem dwóch kwartałów

¹⁴ Główną walutą kredytów walutowych w Polsce pozostaje euro, stąd wzrost stopy EURIBOR będzie widoczny w zmianie oprocentowania kredytów walutowych. Stopa Euribor 3M wzrosła o 20 pb. (kw/kw), stopa Libor praktycznie nie zmieniła się w ujęciu kwartalnym, aczkolwiek w trakcie kwartału widoczne były jej duże wahania.

10. Płynność finansowa przedsiębiorstw

W I kw. 2011 r. sektor przedsiębiorstw pozostawał w relatywnie dobrej sytuacji płynnościowej, aczkolwiek w ostatnich latach, poczynwszy od 2007 r widoczne jest jej pogorszenie. Pogorszyła się terminowość obsługi zadłużenia kredytowego przy jednoczesnej poprawie obsługi zadłużenia pozabankowego. Przedsiębiorstwa stosują sprzedaż z odroczoną płatnością, jednak nie zawsze proponują upusty za wcześniejsze uregulowanie należności.

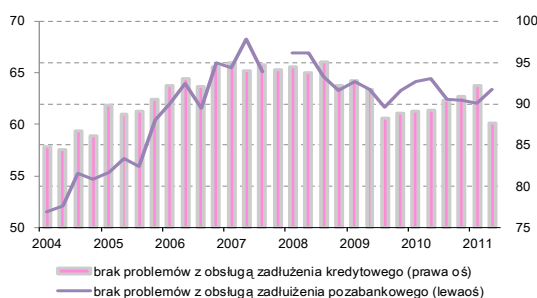
Oceny płynności i zatory płatnicze

Rys. 81 Płynność finansowa przedsiębiorstw (odsetek odpowiedzi)

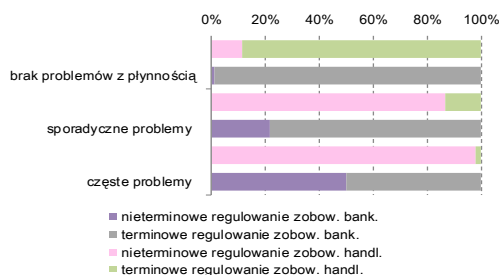
W I kw. 2011 r. wzrósł odsetek firm deklarujących brak problemów z płynnością (wzrost o 0,3 pp.kw/kw, ale spadek o 1,4 pp. r/r). Na posiadanie niskiej płynności i obecność zatorów płatniczych w transakcjach handlowych jako bariery rozwoju wskazywało, odpowiednio 4% i 6% ankietowanych przedsiębiorstw (por. Rys. 81).

Obsługa zadłużenia

Rys. 82 Obsługa zadłużenia kredytowego oraz pozabankowego (odsetek odpowiedzi)

Odsetek firm regulujących zobowiązania kredytowe zgodnie z umową spadł zarówno w relacji do poprzedniego kwartału, jak i analogicznego okresu ubiegłego roku (odpowiednio o 4,5 pp. kw/kw i 1,6 pp. r/r). Terminową obsługę zobowiązań handlowych zadeklarowało 63,4% przedsiębiorstw, to jest więcej w stosunku do kwartału wcześniejszego (o 1,4 pp.) i mniej w relacji do analogicznego kwartału ubiegłego roku (o 1,1 pp.) - por. Rys. 82¹⁵.

Rys. 83 Występowanie problemów z płynnością, a regulowanie zobowiązań kredytowych i handlowych w I kw. 2011 r.

Zaobserwowano, że problemy z płynnością w pierwszej kolejności pogarszają zdolność przedsiębiorstw do terminowego regulowania zobowiązań handlowych (por. Rys. 83). Przy sporadycznych problemach z płynnością aż 87% firm opóźnia regulowanie zobowiązań z tytułu dostaw i usług, podczas gdy zobowiązań bankowych - około 22% badanych przedsiębiorstw. Przy częstych problemach z płynnością (około 10% badanej populacji) niemal wszystkie przedsiębiorstwa opóźniają regulowanie zobowiązań pozabankowych, a już 50% nieterminowo obsługuje zobowiązania bankowe.

¹⁵ Na cylindrycznej próbie przedsiębiorstw posiadających oba typy zobowiązań widać, że około 5 % firm pogorszyło obsługę handlowych nie pogarszając obsługi zobowiązań kredytowych. Około 3 % przedsiębiorstw pogorszyło obsługę zobowiązań kredytowych wywiązując się z zobowiązań handlowych jak dotychczas. Pogorszenie obsługi zobowiązań kredytowych widoczne na poziomie całej próby odnotowano głównie wśród przedsiębiorstw, które nie posiadają zobowiązań handlowych lub nowo ankietowanych.

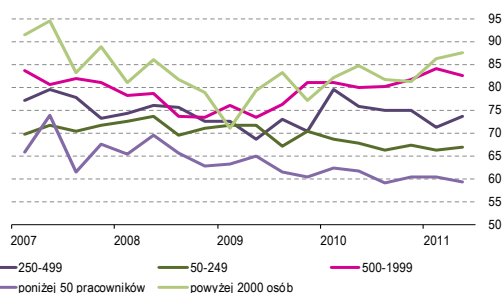
Czas realizacji płatności

Tab. 3 Rozkład realizacji płatności rozliczeń z tytułu dostaw i usług (w dniach) w I kw. 2011 r.

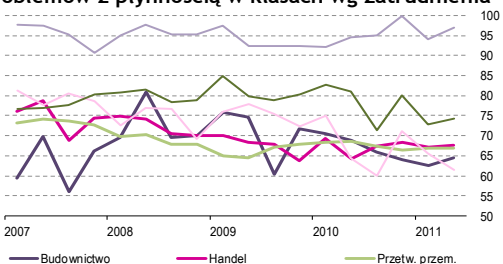
percentyle	ściągnięcie należności	r/r	kw/kw	splata zobowiązań	r/r	kw/kw
10	14,0	-1,0	0,0	14,0	0,0	0,0
25	26,0	-2,0	-2,0	21,0	0,0	0,0
50	38,0	1,0	0,0	30,0	0,0	0,0
75	60,0	0,0	0,0	47,0	0,0	-2,0
90	75,0	-5,0	-5,0	65,0	-5,0	0,0
średnia	42,7	-2,0	-1,2	37,7	-0,8	-0,4

W I kw. 2011 r. średni czas płatności zobowiązań wyniósł 37,7 dnia (spadek o 0,4 dnia kw/kw i 0,8 dnia r/r), a okres ściągnięcia należności 42,7 dnia (spadek o 1,2 dnia kw/kw i 2 dni r/r). Połowa przedsiębiorstw wywiązywała się ze swoich zobowiązań w przeciągu 30 dni, natomiast ściągała należności w ciągu 38 dni (por. Tab. 3). W połowie próby opóźnienia w ściągnięciu należności nie przekraczały 10 dni, średnio opóźnienia wyniosły 15,5 dnia. Opóźnienia w spłacie zobowiązań średnio wyniosły 8,3 dnia, przy czym 75% badanej populacji nie odnotowywała żadnych opóźnień.

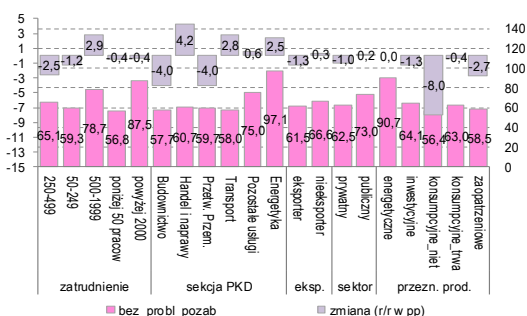
Oceny płynności i obsługa zadłużenia - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 84 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością w klasach wg zatrudnienia

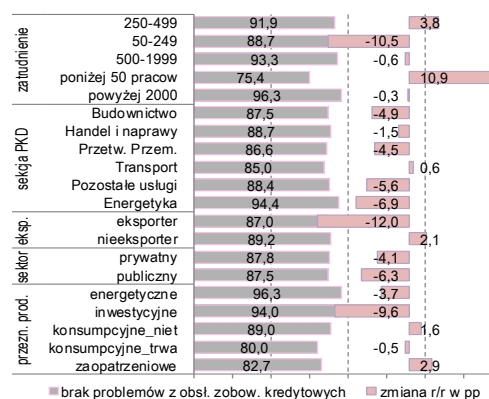
Rys. 85 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością w klasach wg sekcji PKD

Rys. 86 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z obsługą zadłużenia pozabankowego (dolny panel) oraz zmiana zdolności (górny panel) w I kw. 2011 r.

W I kw. 2011 r. utrzymała się obserwowana od wielu kwartałów tendencja częstego występowania problemów z płynnością w klasie przedsiębiorstw najmniejszych. Równocześnie, odsetek przedsiębiorstw z tej klasy prawidłowo obsługujących swoje zobowiązania kredytowe i pozakredytowe był najniższy (por. Rys. 84). Przedsiębiorstwa transportowe (długookresowo widoczny trend spadkowy) oraz budowlane najczęściej posiadały problemy z płynnością oraz obsługą zobowiązań (wg sekcji PKD). Problemy z płynnością oraz obsługą zobowiązań najrzadziej zgłaszała Energetyka oraz przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 2000 osób. (por. Rys. 85, Rys. 86).

Wśród przedsiębiorstw, które mają problemy z regulowaniem zobowiązań bankowych głównym problemem jest brak wystarczających środków pieniężnych, na ten problem zwróciło uwagę 90 %. Natomiast wśród przedsiębiorstw posiadających opóźnienia w regulowaniu zobowiązań handlowych ponad 30 % twierdziło, że posiada środki pieniężne odpowiadające bieżącym potrzebom (por. Rys. 87).

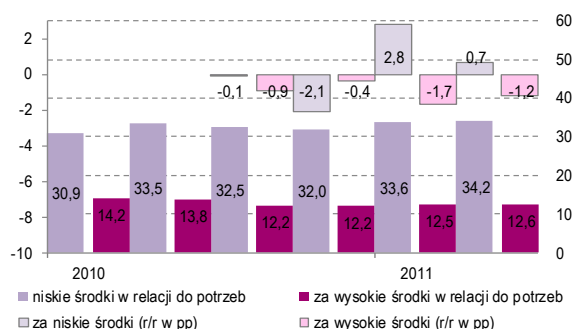

Rys. 87 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z obsługą zadłużenia bankowego (lewy panel) oraz zmiana zdolności (prawy panel) w I kw. 2011 r.

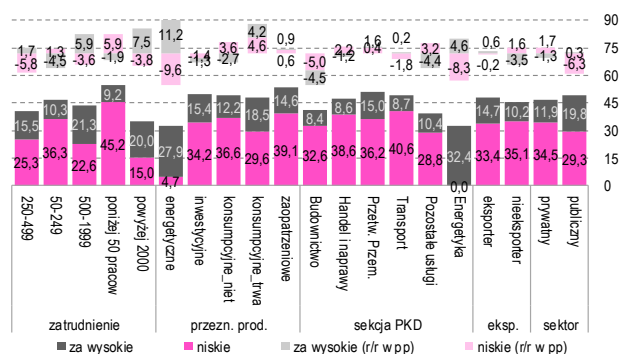
Środki pieniężne przedsiębiorstw

W I kw. 2011 r. odsetek przedsiębiorstw deklaruujących zbyt niski stan środków pieniężnych w relacji do potrzeb bieżących wyniósł 34,2% (wzrost o 0,7 pp. r/r) - por. Rys. 88.

Problemów z niedoborem środków pieniężnych nie odczuwała żadna firma z branży Energetyka. Nadmierne środki pieniężne w relacji do bieżących potrzeb najczęściej zgłaszały firmy duże zatrudniające od 500 osób (kolejno 20 % - 21,3 % klasy) oraz sektor publiczny (19,8 % klasy). Najczęściej problem posiadania za niskich środków pieniężnych w stosunku do bieżących potrzeb sygnalizowały małe przedsiębiorstwa, firmy transportowe i handlowe (por. Rys. 89). Wśród firm produkujących dobra konsumpcyjne trwałe nastąpił największy przyrost tych, które posiadają niewystarczające środki pieniężne w stosunku do potrzeb (4,6 pp. r/r), podobnie było wśród przedsiębiorstw najmniejszych, zatrudniających do 50 osób (wzrost odsetka o 5,9 pp. r/r).

Rys. 88 Środki pieniężne w relacji do potrzeb przedsiębiorstw (dolny panel) zmiany roczne (górny panel)

Rys. 89 Środki pieniężne w relacji do potrzeb przedsiębiorstw w I kw. 2011 r. w podstawowych przekrojach

Stosowanie upustów cenowych

Przedsiębiorstwa stosują sprzedaż z odroczoną płatnością, jednak nie zawsze proponują upusty za wcześniejsze uregulowanie należności. Około 72% populacji zdecydowało się udzielić odpowiedzi na pytanie o stosowanie niższych cen przy przedterminowej spłacie zobowiązania. Około 31% z nich udziela upustów za przedterminową spłatę zobowiązań z tytułu dostaw i usług (pozostałe 69% nie stosuje gratyfikacji w postaci upustów za przedterminową spłatę). W I kw. 2011 r. średni proponowany upust wyniósł 4,3% pierwotnej ceny, średni zrealizowany 3,1%. Oznacza to, że przedsiębiorstwa nie zawsze korzystały z możliwości poniesienia niższego kosztu nabywanych dóbr i usług.

Najwięcej upustów cenowych proponowały przedsiębiorstwa:

- przetwórstwa przemysłowego (34%) oraz firmy usługowe (28,6%)
- zatrudniające od 500 do 2000 osób (30,4%) i zatrudniające między 250 a 500 osób (26,5%)
- sektora prywatnego (około 24%)
- eksportujące (32%)
- produkujące dobra trwałe konsumpcyjne (około 57%) i produkujące dobra zaopatrzeniowe (37,9%).

Najrzadziej oferentami upustów były firmy:

- usługowe (3,8%) i transportowe (5,8%),
- o skrajnych wielkościach zatrudnienia, tj. najmniejsze (15,4%) i największe (20%)
- sektor publiczny (8,8%)
- przedsiębiorstwa ze sprzedażą krajową (9,3%) oraz
- produkujące dobra inwestycyjne (14,8%) i energetyczne (2,6%).

Przedsiębiorstwa z sekcji Energetyka nie proponowały żadnych upustów.

Około 24,5% przedsiębiorstw handlowych proponowało i zrealizowało upusty. Wielkość upustów proponowanych i zrealizowanych przez tę klasę firm różniła się w niewielkim stopniu.

Średnie proponowane upusty różniły się między klasami i wewnątrz klas, aczkolwiek najczęstszą proponowaną wielkością upustu było do 5% ceny.

Najniższe upusty proponowały firmy produkujące dobra trwałe konsumpcyjne (od 1 do 5%). Firmy sektora prywatnego i eksporterzy proponowali upusty głównie między 5% a 10%, przy czym realizowali przychody ze sprzedaży obciążone niższymi upustami. Najwięcej przedsiębiorstw, proponujących wyższe upusty a realizujące niższe było w branży Przetwórstwo przemysłowe - najczęstszym upustem proponowanym było do 5%, najczęstszym zrealizowanym do 1%.

Wśród przedsiębiorstw średniej wielkości (zatrudniających między 50 a 250 osób) ponad 80% proponowało i zrealizowało upusty między 2% a 10%. W Usługach, jeśli już firma proponowała upust to mieścił się w granicach 1,5% a 10%, w Transporcie między 3% a 10%.

Tab. 4 Proponowane i zrealizowane wielkości upustów dla sprzedaży natychmiastowej w I kw. 2011 r

wielkość upustu	brak upustu	mediana	średnia	wielkości skumulowane		
				0 do 1%	do 5%	do 18%
proponowane	76,3	3,0%	4,3%	2,0	19,5	23,7
zrealizowane	78,4	2,3%	3,1%	2,2	19,6	21,6

11. Ceny i marże

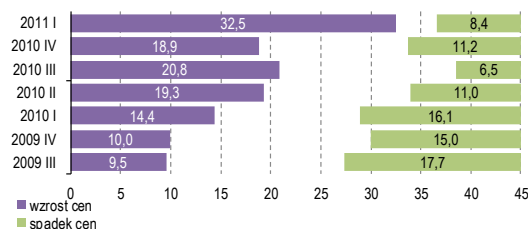
Dynamika cen oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów i usług wyraźnie wzrosła w II kw. 2011 r. Zmniejszył się natomiast zasięg podwyżek w porównaniu z rekordowym poprzednim kwartałem, który był okresem powszechnego wprowadzania nowych stawek VAT przez przedsiębiorstwa. Odsetek firm, które planują podniesienie cen pozostaje jednak nadal na wysokim poziomie. Głównym obszarem wzrostu cen w II kw. 2011 r. będzie handel.

Problem wysokich kosztów działalności, w tym cen surowców, materiałów i paliw, wysunął się w I kw. 2011 r. na pierwsze miejsce wśród barier rozwoju przedsiębiorstw. Spodziewają się one wzrostu dynamiki cen surowców i materiałów. Wzrósł również odsetek przedsiębiorstw przewidujących wzrost tych cen.

Nastąpił dalszy wzrost oczekiwań inflacyjnych (CPI) przedsiębiorstw (wzmacniają się one wyraźnie od roku). Spodziewany wzrost cen będzie w ciągu następnych 12 miesięcy silniejszy niż oczekiwano zarówno w poprzednim kwartale, jak też w analogicznym okresie ubiegłego roku.

Oceny zmian marż na sprzedaży zagranicznej poprawiły się względem poprzedniego kwartału. Oceny marż na sprzedaży krajowej pozostały na zbliżonym poziomie co w poprzednim kwartale.

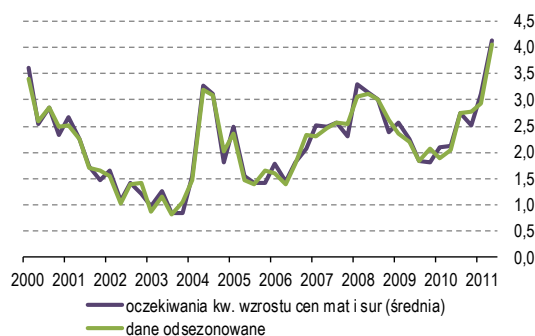
Zmiany cen w I kw. 2011 r.

Rys. 90 Faktyczne zmiany cen oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów/usług (% przedsiębiorstw, pominęto bez zmian)

W I kw. 2011 r., m.in. w efekcie wprowadzenia nowej stawki VAT, nastąpił wyraźny wzrost dynamiki cen oferowanych przez badane przedsiębiorstwa produktów i usług. 32,5% firm w badanej próbie podniosło ceny, a redukcji cen dokonało jedynie 8,4% respondentów. Spośród przedsiębiorstw, które podniosły ostatnio ceny większość (61,8%) zamierza jednak nadal je podwyższać, w reszcie próby - 40,4%. Spośród tych firm, które ceny obniżyły 31,5% będzie je zmniejszać też w II kw. 2011 r. - wobec 2,1% wśród pozostałych przedsiębiorstw.

Prognozy cen surowców i materiałów

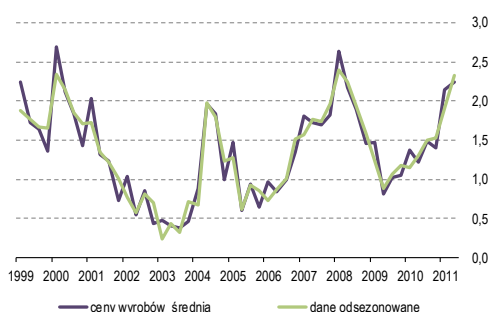

Rys. 91 Kwartalne prognozy wzrostu cen surowców i materiałów wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa

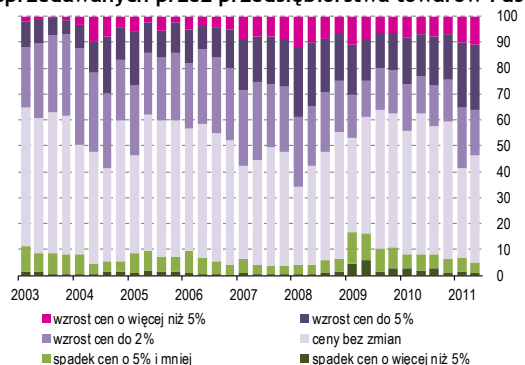
W II kw. 2011 r. przedsiębiorstwa spodziewają się wyraźnego wzrostu kw/kw dynamiki cen surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji. Po odsezonowaniu oczekiwania kwartalnego wzrostu cen kształtują się średnio na poziomie 4,1% (czyli o 1,1pp. więcej kw/kw i o 2,0 pp. więcej r/r), co stanowi rekordowy poziom w badanym okresie (od 2000 r.).

Wyjątkowo szeroki jest również zasięg spodziewanych podwyżek cen surowców i materiałów - odsetek przedsiębiorstw, które oczekują wzrostu cen wyniósł 78,4%, tj. o 1,8 pp. więcej kw/kw i 21,3 pp. więcej r/r.

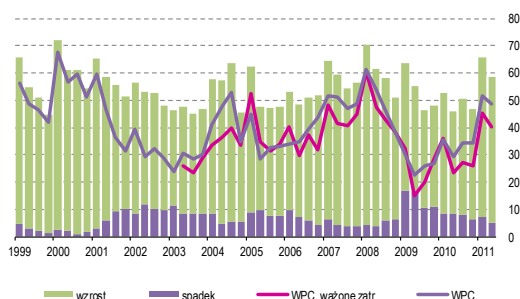
Prognozy cen wyrobów własnych

Rys. 92 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług

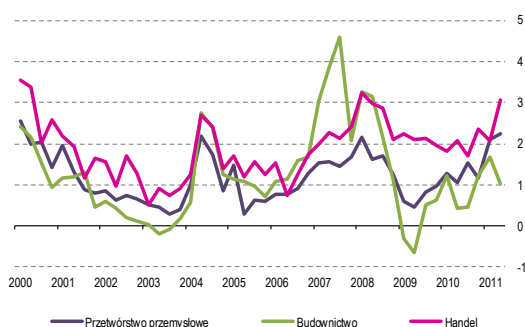

Rys. 93 Rozkład prognoz zmian cen

Rys. 94 Wskaźnik prognoz zmian cen wyrobów i usług WPC (saldo prognoz zmian cen) wraz z odsetkiem przedsiębiorstw planujących podwyższyć lub obniżyć ceny

Prognozy cen wyrobów własnych - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 95 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług w sekcjach Przetwórstwo przemysłowe, Handel i naprawy oraz Budownictwo

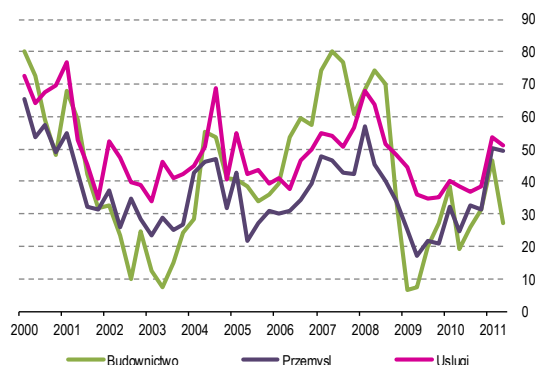
Przedsiębiorstwa drugi kwartał z rzędu przewidują wyraźny wzrost dynamiki cen własnych. Planowane na II kw. 2011 r. podwyżki cen wyrobów i usług wyniosą średnio 2,3% kw/kw (po korekcie sezonowej), co oznacza wzrost dynamiki o 0,4 pp. kw/kw i o 1,0 pp. r/r.

Wskaźnik informujący o zasięgu podwyżek WPC¹⁶ zmniejszył się (o 3,2 pp.), po rekordowym wzroście w poprzednim kwartale, spowodowanym podwyżką stawek VAT. Pozostaje jednak nadal na bardzo wysokim poziomie, w relacji rocznej nastąpił wzrost wskaźnika o 19,2 pp. Utrzymuje się bardzo wysoki odsetek firm zamierzających podnosić ceny - podwyżki cen wyrobów i usług planuje w II kw. 2011 r. 53,5% respondentów (w poprzednim kwartale, a więc w okresie wprowadzania nowych stawek VAT, - 58,5%, rok wcześniej 37,7%). Co piąta firma podnosząca ceny planuje podwyżki ponad 5%.

Po uwzględnieniu wielkości przedsiębiorstw, WPC (wskaźnik ważony zatrudnieniem) spadł także i nadal utrzymuje niższe wartości niż wskaźnik podstawowy, a więc podwyżki cen częstsze będą w sektorze MSP.

W sekcji Przetwórstwo przemysłowe przewidywana skala i zasięg podwyżek cen powiększyła się w niewielkim stopniu. Wzrost cen wyniesie średnio 2,2% (2,1% w poprzednim kwartale), a wskaźnik WPC wzrośnie do 52,0% (z 51,2%). W energetyce nastąpi spadek dynamiki oraz zasięgu podwyżek cen (jest to jednak branża, w której ceny kształtują się sezonowo a poprzedni kwartał, czyli początek roku, jest typowym okresem podwyżek - po zdjęciu wahań sezonowych wskaźniki dynamiki cen oraz WPC spadną nieznacznie). W górnictwie przewidywany jest zwiększenie zarówno dynamiki, jak i wskaźnika WPC.

¹⁶ Wskaźnik WPC jest to saldo prognoz zmian cen wyrobów i usług (podwyżki minus obniżki).

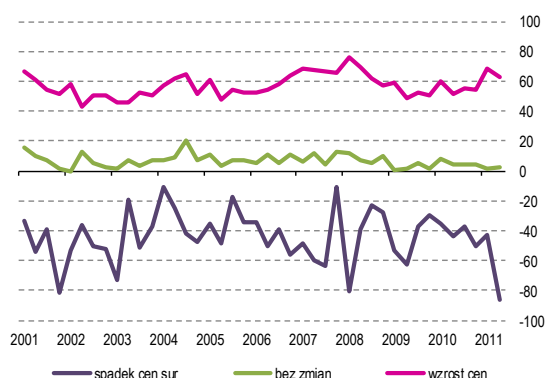

Rys. 96 Wskaźnik WPC w przemyśle, budownictwie oraz usługach

W budownictwie w II kw. 2011 r. spodziewany jest spadek kwartalnej dynamiki cen. Prognozowany wzrost cen wyniesie średnio 1,0% (spadek o 0,7 pp. w stosunku do poprzedniego kwartału). Zmniejszy się także zakres podwyżek - wskaźnik WPC spadł do 27,2% z 46,6% w poprzednim kwartale, ale jest wyższy niż rok wcześniej.

Dynamika cen w usługach wzrosła do 2,6% z 2,2% w poprzednim kwartale. Wyraźny wzrost dynamiki cen przewidywany jest przede wszystkim w handlu - w II kw. 2011 r. wyniesie 3,1% (wzrost o 1,0 pp.). Jest to prawdopodobnie opóźniony efekt podwyżek VAT z I kw. br. - na początku 2011 r. handel był jedyną sekcją spadku dynamiki cen. Zwiększył się w handlu także zasięg podwyżek cen (WPC - 63,1%, wzrost o 2,2 pp.). Wzrost dynamiki cen przy spadku WPC będzie miał miejsce w transporcie (wzrost dynamiki z 2,6% do 2,8% oraz spadek WPC z 63,5% do 54,2%).

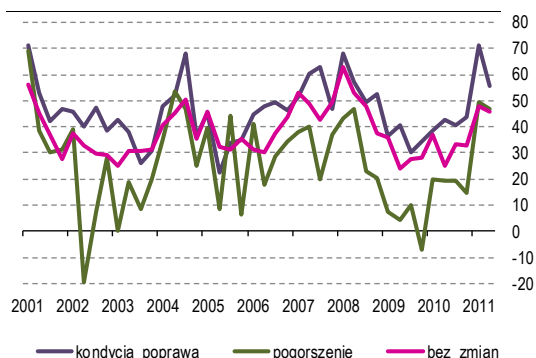
Czynniki oddziałujące na zmiany cen

Rys. 97 Wskaźnik WPC a prognozy zmian cen nabywanych surowców i materiałów

Tab. 5 Prognozowane przez przedsiębiorstwa zmiany cen nabywanych surowców i materiałów w II kw. 2010 r. a zmiany prognozowanych cen sprzedawanych wyrobów i usług (dane w %)

zmiany cen surowców	zmiany cen wyrobów		
	spadek	bez zmian	wzrost
spadek	86,7	13,3	0,0
bez zmian	2,6	92,1	5,3
wzrost	4,0	29,2	66,8

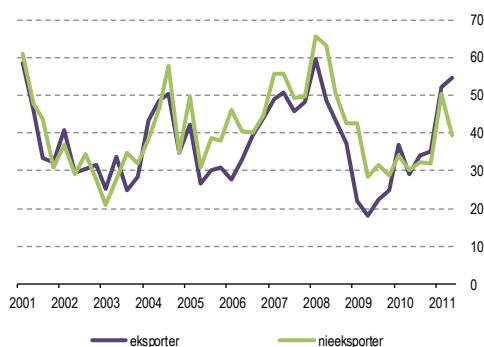

Rys. 98 Wskaźnik WPC a przewidywane kondycje ekonomiczne przedsiębiorstwa

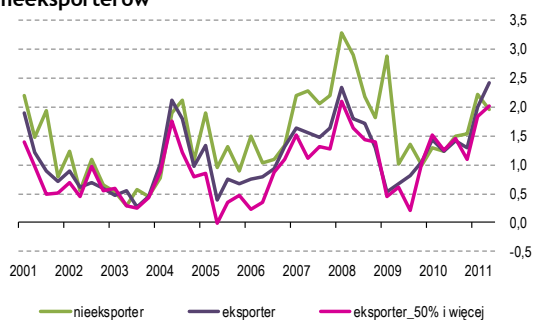
Problem wysokich kosztów działalności - w tym cen surowców, materiałów i paliw - wysunął się w I kw. 2011 r. na pierwsze miejsce wśród barier rozwoju przedsiębiorstw - zgłaszany jest przez 15% respondentów (poprzednio przez 8,7%; pytanie otwarte). Prognozy na II kw. 2010 r. potwierdzają utrzymywanie się silnego wpływu wzrostu cen surowców i materiałów na ceny własne badanych firm. W przypadku oczekiwanego wzrostu cen surowców i materiałów ponad 2/3 respondentów deklaruje przeniesienie wzrostu tych cen na ceny swoich wyrobów, a blisko 1/3 przedsiębiorstw pozostawi ceny wyrobów na niezmiennym poziomie. Nieomal 87% firm, spodziewających się spadku cen surowców, obniży też własne ceny. Zdecydowana większość firm (ok. 92%), które nie spodziewają się zmian cen surowców nie zamierza też zmieniać cen własnych wyrobów.

Przedsiębiorstwa przewidujące poprawę kondycji ekonomicznej informują o zmniejszeniu częstotliwości wzrostu cen, choć tradycyjnie planują w II kw. 2011 r. podwyżki cen wyrobów częściej niż pozostałe firmy; wskaźnik WPC w tej grupie spadł wyraźnie (z 71% do 55,6% kw/kw). II kw. 2011 r. jest nadal okresem, w którym udział firm w pogarszającej się sytuacji, które podniosą ceny, pozostaje wysoki. Wysoka pozostaje też w tej grupie średnia planowanych podwyżek cen - 3,4% (tj. najwyższa od czasu dostępnego danych, czyli od IV kw. 2000 r.) i będzie wyższa niż w firmach o najlepszych perspektywach (2,7%). Należy jednak podkreślić, że w badanej próbie przedsiębiorstw, które przewidują pogorszenie kondycji jest stosunkowo niewiele. Także przedsiębiorstwa, które już oceniają swoją kondycję jako słabą, będą w większym stopniu podnosić ceny niż firmy w dobrej bądź bardzo dobrej sytuacji (średnio o 2,7% i 2,1% odpowiednio).

Zmiany cen a eksport

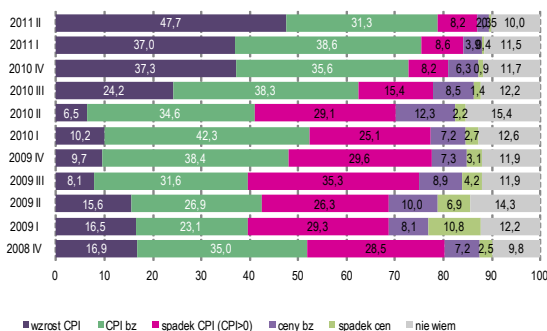
Rys. 99 Wskaźnik WPC w podziale na eksporterów i nieeksporterów

Rys. 100 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług w podziale na eksporterów wyspecjalizowanych i działających na rynku krajowym

W II kw. 2011 r. dynamika cen oraz zasięg wzrostu cen zwiększył się wśród przedsiębiorstw eksportujących. Będzie to przede wszystkim efektem aktywności tych eksporterów, którzy działają w większości na rynku krajowym - częściej i bardziej będą oni podnosić ceny niż eksporterzy wyspecjalizowani (tzn. te firmy, w których eksport stanowi co najmniej 50% sprzedaży), w których wskaźnik WPC spadł. Nieeksporterzy natomiast obniżyli swoje prognozy wzrostu cen zarówno co do wysokości, jak i zasięgu. W efekcie prognozy cen w grupie przedsiębiorstw oferujących swoje produkty wyłącznie na rynku krajowym kształtują się w II kw. na niższym poziomie niż w grupie eksporterów. Średnia podwyżka dla eksporterów wyniesie 2,4% (wzrost kw/kw o 0,4 pp.), dla nieeksporterów 2,0% (spadek o 0,3%). Eksporterzy wyspecjalizowani przewidują wzrost cen o 2,0% (wzrost o 0,2 pp.). Wskaźnik WPC także kształtuje się dla nieeksporterów poniżej wartości dla przedsiębiorstw, będących eksporterami.

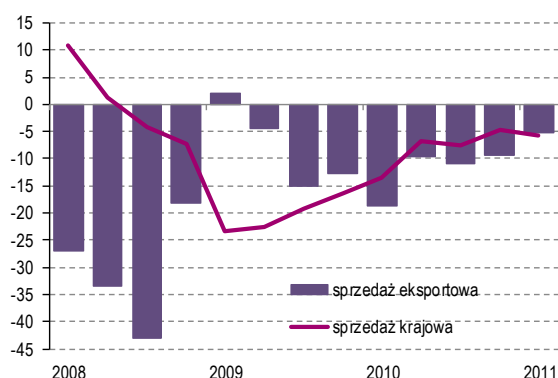
Oczekiwanie zmian CPI

Rys. 101 Prognozy rocznych zmian wskaźnika CPI w relacji do kwartału poprzedniego

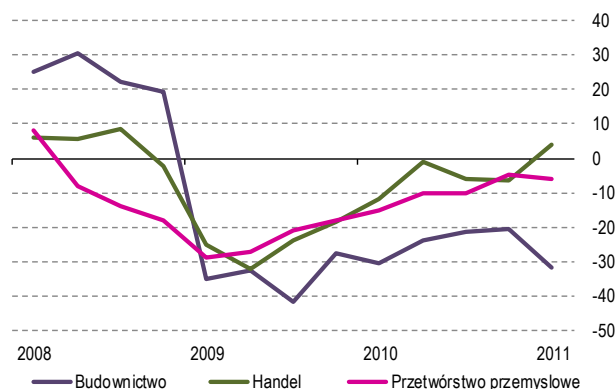
Oczekiwanie inflacyjne wzmacniają się wyraźnie od roku. Po raz trzeci w badanym okresie liczniejsze są przedsiębiorstwa, które oczekują wzrostu inflacji niż te, które prognozują jej ograniczenie. Spodziewany przez ankietowane przedsiębiorstwa wzrost cen konsumpcyjnych będzie w ciągu roku silniejszy niż oczekiwano w poprzednim kwartale i zdecydowanie silniejszy niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Wzrost w stosunku do ubiegłego kwartału odsetek firm oczekujących szybszego niż dotychczas wzrostu cen (do 47,7% z 37,0%) oraz zmniejszyła się grupa firm przewidująca spadek CPI (z 13,0% do 11,0%). Wzrostu cen w ciągu najbliższego roku spodziewa się 87,2% ogółu respondentów (96,9% tych, którzy sprecyzowali swoją opinię), zaś spadek cen prognozuje znikomy odsetek firm.

Marże na sprzedaży krajowej i zagranicznej

Rys. 102 Zmiany marż na sprzedaży krajowej i zagranicznej

zmiany marż prezentowane są w postaci wskaźników wyliczonych wg formuły: odsetek przedsiębiorstw deklarujących spadek marż minus odsetek przedsiębiorstw deklarujących spadek marż

Rys. 103 Zmiany marż na sprzedaży krajowej w wybranych sekcjach PKD

wg formuły: odsetek przedsiębiorstw deklarujących wzrost marż

W I kw. ankietowane przedsiębiorstwa poinformowały o niewielkiej poprawie w odniesieniu do marż na sprzedaży eksportowej, podczas gdy wskaźnik zmian marż na sprzedaży krajowej utrzymał się na zbliżonym poziomie co w poprzednim kwartale. Oba wskaźniki pozostały ujemne, co oznacza, że w próbie wciąż więcej jest firm, w których marże zmniejszyły się w ciągu roku niż przedsiębiorstw obserwujących ich wzrost.

Jeśli chodzi o sprzedaż krajową, to większych zmian nie odnotowano w sekcji Przetwórstwo przemysłowe, spadek marż zanotowały firmy budowlane oraz pozostałe usługi, zaś wzrost i dodatni wskaźnik uzyskały przedsiębiorstwa handlowe oraz górnictwo. Warto w tym miejscu zauważyć, że zarówno w przetwórstwie, jak i handlu marże powoli zwiększają się po ich wyraźnym obniżeniu w okresie nasilenia zjawisk kryzysowych. Inna sytuacja ma miejsce w budownictwie, gdzie spadek marż był nieco opóźniony względem przetwórstwa, ale gwałtowniejszy, a przy tym nadal jeszcze nie zanotowano sygnałów poprawy.

Przeprowadzone redukcje kosztów tak jak w poprzednich kwartałach nie powstrzymywały spadku marż. Wyraźnie skuteczniejsze dla utrzymania poziomu marż na sprzedaży krajowej (w krótkim okresie) po raz kolejny okazały się podwyżki cen. Na zmiany cen podobnie reagowały marże eksportowe, tj. eksporterzy, którzy deklarowali podniesienie cen wyraźnie częściej niż pozostałe przedsiębiorstwa obserwowali wzrost marż.

12. Bariery rozwoju - wybrane problemy

Tab. 6 Bariery rozwoju¹⁷ (w tabeli wyróżniono momenty, w którym wskaźniki przyjmują maksymalne wartości w całej historii badania)

częstotliwość pojawiania problemów zgłoszonych kwartale: wartości min. i maks. w historii badań SM	się wzrost cen surowców i materiałów	niski popyt	kursy walutowe, w tym wahania	zatory płatnicze, problemy z płynnością	niejasne przepisy, zmiany prawa	duża, rosnąca konkurencja	niepewność
	2,7 \ 17,5	4,3 \ 30,0	8,6 \ 26,8	4,9 \ 21,2	4,2 \ 17,2	5,4 \ 21,2	b.d. \ 5,0
I kw. 2008 r.	14,7	7,8	17,7	4,9	6,1	6,7	b.d.
II kw. 2008 r.	17,5	7,8	15,5	5,7	5,0	5,7	b.d.
III kw. 2008 r.	16,9	13,1	16,6	5,1	4,3	7,8	b.d.
IV kw. 2008 r.	7,2	20,8	10,3	7,2	4,5	6,2	b.d.
I kw. 2009 r.	10,0	30,0	14,4	9,4	4,9	7,3	b.d.
II kw. 2009 r.	6,9	24,3	13,7	10,4	4,7	5,8	5,0
III kw. 2009 r.	7,6	21,3	11,5	8,6	5,0	8,5	4,2
IV kw. 2009 r.	6,9	20,0	13,0	7,6	5,4	9,3	3,0
I kw. 2010 r.	7,6	19,3	13,3	9,2	4,2	9,0	2,8
II kw. 2010 r.	7,6	13,5	10,4	6,1	4,3	6,8	3,0
III kw. 2010 r.	9,2	13,5	10,1	8,8	7,9	6,1	2,4
IV kw. 2010 r.	8,7	12,9	9,4	7,0	6,8	7,0	2,6
I kw. 2011 r.	15,0	12,7	10,4	8,4	6,8	6,0	3,7

OPRACOWANIE:

Z.JANKIEWICZ

P.POPOWSKI

Ł.POSTEK

K.PUCHALSKA - KIERUJĄCA TEMATEM

A.SAWICKA

I. TYMOCZKO

AKCEPTOWALI:

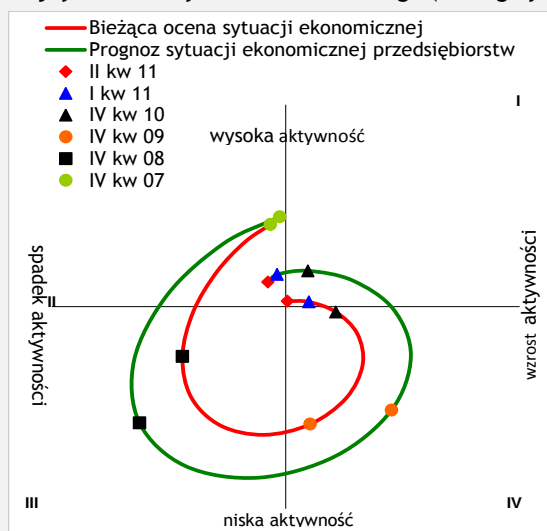
M.GRADZEWICZ

J. JAKUBIK

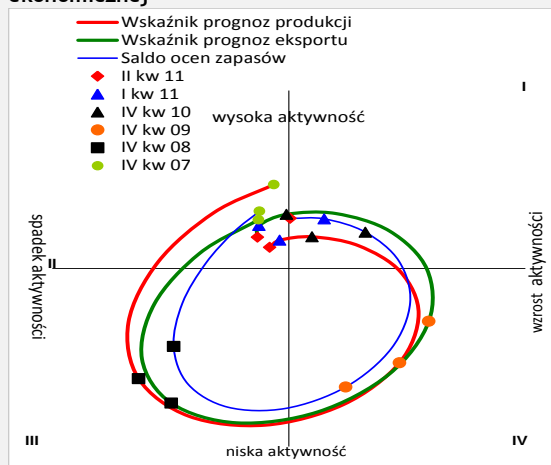
¹⁷ Wskaźniki barier rozwoju wyznaczono w oparciu o udział przedsiębiorstw informujących o istnieniu danego rodzaju problemu w liczbie wszystkich przedsiębiorstw biorących udział w ankiecie (również tych firm, które nie udzieliły żadnej odpowiedzi na pytanie o bariery rozwoju)

Analiza komponentów cyklicznych

Do zobrazowania bieżącej pozycji w cyklu koniunkturalnym sytuacji ekonomicznej badanych podmiotów, posłużono się wykresem fazowym komponentów cyklicznych, tzw. „zegarem cyklu koniunkturalnego”. Na osi pionowej wykresu oznaczono poziom komponentu cyklicznego danego wskaźnika koniunktury, na osi poziomej zmianę wartości komponentu cyklicznego. Przy wzorcowym (sinusoidalnym) kształcie cyklu, obserwacje w kolejnych okresach rotują zatem wokół początku układu współrzędnych w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara, a kolejne ćwiartki takiego wykresu odpowiadają kolejnym fazom cyklu koniunkturalnego (szczegóły techniczne zamieszczono w aneksie).

Rys. 104 Komponenty cykliczne wskaźników bieżącej sytuacji ekonomicznej oraz prognozowanej sytuacji ekonomicznej

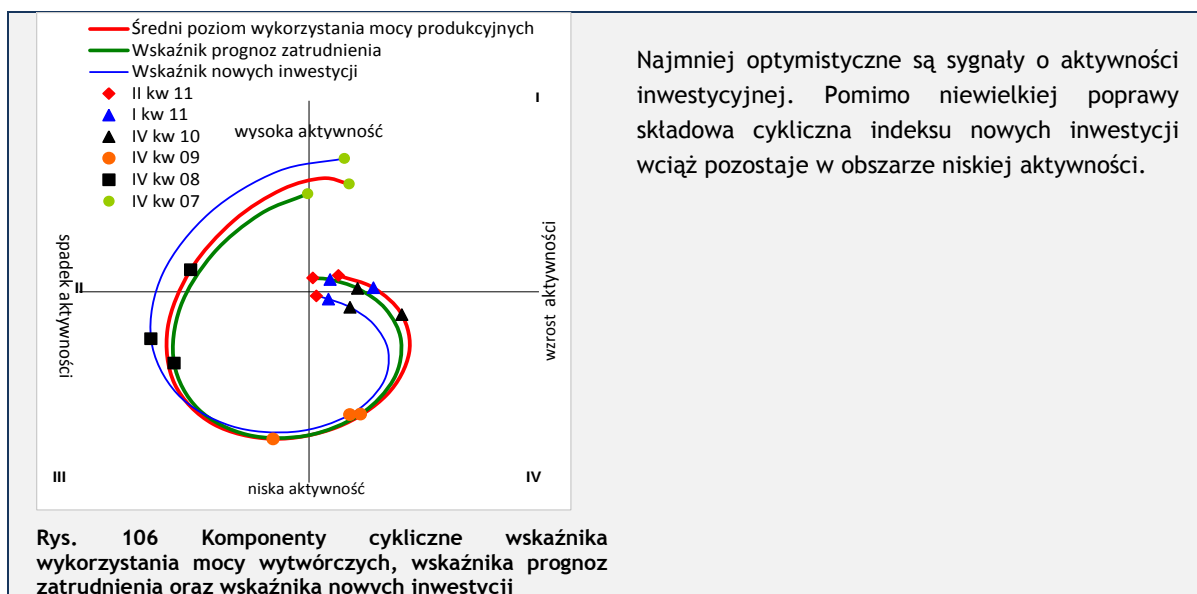

Rys. 105 Komponenty cykliczne wskaźnika prognoz produkcji, wskaźnika prognoz eksportu, oraz salda ocen zapasów

W ostatnich kwartałach obserwuje się wyhamowanie tendencji wzrostowej i niewielki spadek składowej cyklicznej wskaźnika prognozowanej sytuacji ekonomicznej (WPSE). Indeks ten kształtuje się obecnie w pobliżu lokalnego maksimum, które jest jednak wyraźnie niższe od poprzedniego, odnotowanego w 2007 r. Ocena bieżącej sytuacji ekonomicznej (BOSE) jest nieco mniej optymistyczna od prognoz. Komponent cykliczny indeksu bieżącej sytuacji ekonomicznej także się ustabilizował, jednak poziom składowej cyklicznej tego wskaźnika jest niższy niż w przypadku WPSE i wskazuje na neutralny stan koniunktury.

Ze względu na spadki poziomu wskaźników prognozowanej produkcji oraz oczekiwanego eksportu, odnotowane w drugiej połowie 2010 r., nastąpiło odwrócenie tendencji wzrostowych komponentów cyklicznych tych wskaźników. Dodatkowo poziomy składowych cyklicznych oznaczają jednak, pozytywny stan koniunktury w obszarze produkcji oraz popytu krajowego i zagranicznego.

Korzystna jest także ocena salda zapasów. Poziom komponentu cyklicznego tego wskaźnika stabilizuje się obecnie w pobliżu lokalnego maksimum. Wyhamowuje także tendencja wzrostowa składowych cyklicznych wskaźników wykorzystania mocy wytwórczych, prognoz zatrudnienia. Obecne wartości komponentów cyklicznych tych indeksów kształtują się nieco powyżej poziomu 0 pkt., oddzielającego stan niskiej i wysokiej aktywności ekonomicznej.

Aneks 1 - Uwagi metodologiczne

1. Prezentowane opracowanie przedstawia oceny ankietowanych przez NBP przedsiębiorstw w I kw. 2011 r. i przewidywania na II kw. 2011 r.
2. W marcu br. w szybkim monitoringu NBP wzięło udział 1107 podmiotów wybranych z terenu całego kraju. Były to przedsiębiorstwa z sektora niefinansowego, reprezentujące wszystkie sekcje PKD, poza rolnictwem, leśnictwem i rybołówstwem, oba sektory własności, przedsiębiorstwa z sektora MSP oraz duże jednostki.
3. Ze względu na przewagę w próbie przedsiębiorstw dużych, za którą jednak przemawia silna koncentracja zjawisk makroekonomicznych, wyniki badań ankietowych należy traktować z pewną ostrożnością.
4. W opracowaniu wykorzystano następujące przekroje klasyfikacyjne:
 - wg rodzajów działalności PKD w podziale na: Przemysł, Budownictwo, Handel, Usługi, bądź z uwzględnieniem sekcji PKD
 - ilekroć w opracowaniu jest mowa o sekcji Pozostałe usługi, chodzi o grupę branż usługowych, na które składa się: Transport i gospodarka magazynowa, Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, Informacja i komunikacja, Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Edukacja, Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
 - wg sektorów własności: sektor publiczny, sektor prywatny oraz pięciu form własności
 - wg klas wielkości zatrudnienia: od 1 do 49 zatrudnionych, od 50 do 249, od 250 do 499, od 500 do 1999 oraz 2000 i więcej osób lub alternatywnie, w podziale na: sektor MSP (do 249 pracujących) i duże przedsiębiorstwa (250 i więcej pracowników)
 - wg przeznaczenia oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów: przedsiębiorstwa oferujące dobra energetyczne, inwestycyjne, konsumpcyjne trwałe i nietrwałe oraz półprodukty.
5. Podstawową metodą konstrukcji prezentowanych w raporcie wskaźników jest różnica między procentem odpowiedzi korzystnych i niekorzystnych dla sytuacji przedsiębiorstw. Wskaźniki te przyjmują wartości z przedziału od +100 do -100. Ujemne wyniki należy interpretować jako pogorszenie się stanu koniunktury, natomiast dodatnie jako jego poprawę,
6. Ilekroć pod tabelą bądź rysunkiem nie pojawia się informacja odnośnie źródła danych, należy rozumieć, że źródłem informacji jest wtedy szybki monitoring NBP.
7. Dla oznaczenia wskaźników wyrównanych sezonowo zastosowano skrót „SA”, pochodzący od ang. wyrażenia seasonally adjusted.

Aneks 2 - analiza komponentów cyklicznych - metodologia

W celu stwierdzenia, w jakiej fazie cyklu aktywności ekonomicznej znajdują się badane przedsiębiorstwa, wykorzystano komponenty cykliczne wskaźników koniunktury, uzyskane z wykorzystaniem filtru pasmowo-przepustowego Christiano-Fitzgeralda¹⁸. Zastosowanie wymienionego narzędzia pomaga na bardziej wiarygodną ocenę sytuacji gospodarczej oraz tendencji w kontekście cyklu koniunkturalnego.

Wygładzenie wskaźników przy użyciu filtru CH-F pozwala na oczyszczenie szeregu zarówno z wahań o wysokich częstotliwościach (sezonowości i krótkookresowych, czyli szybko wygasających zaburzeń o okresie poniżej 2 lat, mających często charakter szumu), jak i długookresowych tendencji wykraczających poza definicję cyklu koniunkturalnego (zgodnie z pracą Burnsa i Mitchella¹⁹, cykl koniunkturalny zdefiniowano jako wahania o okresie od 2 do 10-12 lat). Wahania o wysokich częstotliwościach mogą szczególnie zaburzać obraz tendencji (kierunku zmian) w ocenie koniunktury, natomiast wahania długookresowe zniekształcają przede wszystkim obraz aktualnego stanu koniunktury. Pomimo że zakres zmienności analizowanych wskaźników jest ograniczony, indeksy mogą wykazywać wahania o niskiej częstotliwości (niższej niż w definicji cyklu koniunkturalnego). Wskaźniki mogą wtedy systematycznie (w krótszym okresie) odbiegać od naturalnego poziomu „0” pkt., odpowiadającego neutralnemu stanowi koniunktury, co oznacza, że interpretacja ich wartości w oderwaniu od długookresowej średniej może powodować zafałszowanie oceny faktycznego obrazu sytuacji gospodarczej.

Analiza własności spektralnych badanych wskaźników uzasadnia zastosowanie analizy komponentów cyklicznych i filtru pasmowo-przepustowego. Wykresy gęstości spektralnej szeregów potwierdzają bowiem, że dominujący udział w generowaniu zmienności indeksów koniunktury mają wahania o okresie od 12 kwartałów, w przypadku wskaźników prognozowanej produkcji oraz eksportu, do 24 kw., w przypadku indeksu nowych inwestycji, czyli wahania o okresie zgodnym z definicją cyklu koniunkturalnego²⁰.

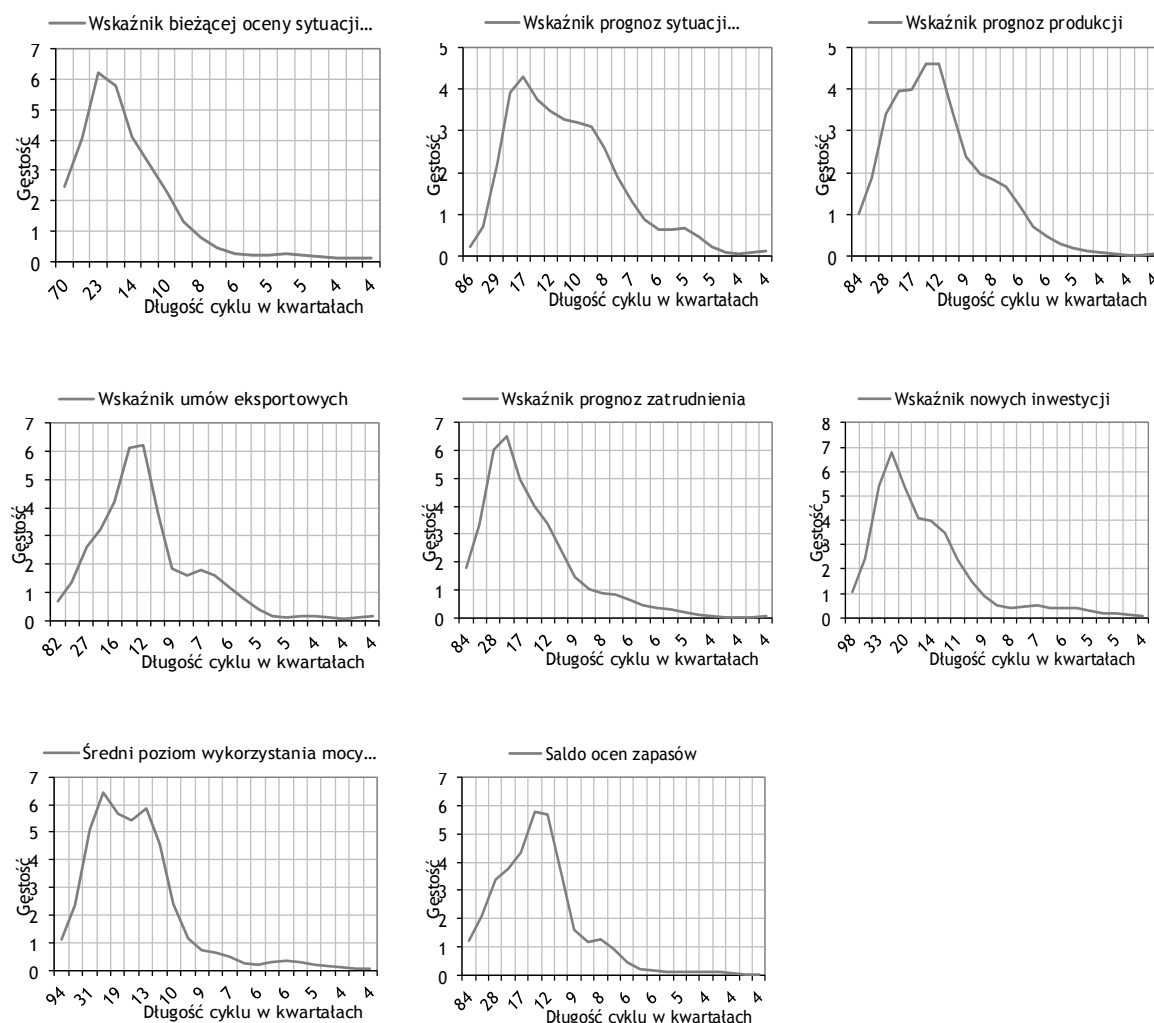
Porównanie komponentów cyklicznych indeksów oraz indeksów skorygowanych wyłącznie o wahania sezonowe pokazuje, że mają one zbliżone własności, jeśli chodzi o siłę skorelowania z szeregami referencyjnymi i charakter relacji (wyprzedzający, równoczesny lub opóźniony). Do zbadania i porównania własności szeregów wykorzystano korelacje krzyżowe (korelacje kolejnych opóźnień i wyprzedzeń danego wskaźnika z szeregiem referencyjnym). Zgodnie z interpretacją, występowanie maksimum współczynnika korelacji dla n -tego opóźnienia (wyprzedzenia) danej zmiennej względem szeregu referencyjnego sugeruje, że dana zmienna jest o n kwartałów wyprzedzająca (opóźniona) względem zmiennej referencyjnej. Jako szeregi referencyjne w niniejszej analizie wykorzystano odpowiednie wielkości makroekonomiczne z rachunków narodowych, wyrażone jako dynamiki roczne wartości realnych, oraz dane BAEL o liczbie pracujących. Okres analizy obejmuje wszystkie obserwacje danego wskaźnika do IV kw. 2010 r. Wyniki korelacji krzyżowych prezentuje poniższa tabela.

¹⁸ Christiano, L.J., T.J. Fitzgerald (2003), „The Band Pass Filter”, *International Economic Review* 44(2), 435-465.

¹⁹ Burns, A. F., W. C. Mitchell (1946), *Measuring Business Cycles*, National Bureau of Economic Research.

²⁰ Przed przeprowadzeniem analizy szeregi zostały skorygowane o wahania o charakterze sezonowym oraz trend, niebędące tutaj przedmiotem zainteresowania. Wahania sezonowe, podobnie jak trend mogłyby natomiast zamazać obraz gęstości spektralnej dla interesujących nas częstotliwości.

Rys. 107 Wykresy gęstości spektralnej wskaźników koniunktury

Tab. 7 Wyniki analizy korelacji krzyżowych wskaźników koniunktury oraz komponentów cyklicznych wskaźników koniunktury

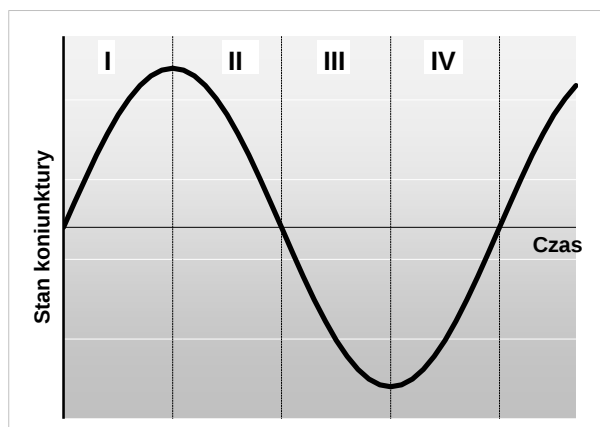
Wskaźnik	Szereg referencyjny	Wskaźnik po korekcje sezonowej		Komponent cykliczny wskaźnika	
		Współczynnik korelacji	Charakter relacji	Współczynnik korelacji	Charakter relacji
Wskaźnik BOSE	PKB r/r	0,78	równoczesny	0,89	równoczesny
Wskaźnik WPSE	PKB r/r	0,53	równoczesny	0,67	równoczesny
Wskaźnik produkcji	prognoz Wartość dodana w przemyśle r/r	0,80	równoczesny	0,78	równoczesny
Wskaźnik eksportu	prognoz Eksport r/r	0,75	wyprzedzający o 1 kw.	0,81	wyprzedzający o 1 kw.
Wskaźnik zatrudnienia	prognoz Poziom zatrudnienia (BAEL)	0,93	wyprzedzający o 1 kw.	0,80	wyprzedzający o 1 kw.
Wskaźnik inwestycji	nowych Nakłady brutto na środki trwałe r/r	0,79	równoczesny	0,74	równoczesny
Wykorzystanie wytwórczych	mocy Wartość dodana brutto r/r	0,83	opóźniony o 1 kw.	0,81	opóźniony o 1 kw.
Saldo ocen zapasów	Zmiana poziomu zapasów r/r	0,63	równoczesny	0,79	równoczesny

Zgodnie z zamieszczonymi w tabeli wynikami, w przypadku czterech wskaźników (BOSE, WPSE, salda zapasów oraz wskaźnika prognoz eksportu) zastosowanie filtru wyraźnie poprawiło skorelowanie szeregów ze zmiennymi referencyjnymi, istotnie pogorszyło natomiast korelację w przypadku wskaźnika prognoz zatrudnienia. W pozostałych przypadkach siła zależności była podobna. Jednocześnie należy zauważyć, że zastosowanie filtru nie zmieniło charakteru relacji pomiędzy poszczególnymi indeksami a szeregami referencyjnymi.

Do zobrazowania bieżącej pozycji w cyklu koniunkturalnym wykorzystano wykres fazowy komponentów cyklicznych, tzw. „zegar cyklu koniunkturalnego”. Na osi pionowej tego wykresu znajduje się poziom komponentu cyklicznego danego wskaźnika koniunktury, na osi poziomej zaznaczono natomiast zmianę poziomu komponentu cyklicznego. Punkty odpowiadające sytuacji ekonomicznej w kolejnych okresach przesuwają się więc w czasie wokół początku układu współrzędnych, w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara, a momenty przecięcia z osiami oznaczają zmianę fazy cyklu koniunkturalnego. Poszczególne ćwiartki pola wykresu (oddzielone od siebie osiami) odpowiadają bowiem kolejnym fazom cyklu, gdzie:

- I- okres poprawy ogólnej sytuacji ekonomicznej, ocena stanu koniunktury jest dobra,
- II- okres pogorszenia ogólnej sytuacji ekonomicznej, ocena stanu koniunktury pozostaje dobra,
- III- okres pogorszenia koniunktury, a ocena stanu koniunktury jest negatywna,
- IV- okres poprawy koniunktury, ocena stanu koniunktury pozostaje negatywna.

Analogicznie odpowiednie fazy można zobrazować na tradycyjnym wykresie przedstawiającym cykl koniunkturalny.

Rys. 108 Cykl koniunkturalny

Aneks 3 - formularz badania ankietowego

SZYBKI MONITORING NBP			
PROGNOZY NA II KW. 2011 R.			
str. 1	PKD 2004	PKD 2007	FW (forma własności):
Czy przedsiębiorstwo jest eksporterem (sprzedaje swoje produkty poza granicami kraju)? [TAK / NIE]			
1. Proszę podać liczbę osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie na dzień 1 III br.:			
2. Przedsiębiorstwo przewiduje, że w II kw. br. popyt (zapotrzebowanie) na jego produkty i usługi w stosunku do poprzedniego kwartału.:			
a. wyraźnie wzrosło - głównie jako efekt typowego dla przedsiębiorstwa w tym okresie (sezonowego) wzrostu zapotrzebowania na jego produkty			
b. wyraźnie wzrosło - głównie w następstwie trwale obserwowanego wzrostu popytu na produkty przedsiębiorstwa			
c. pozostanie bez zmian lub ulegnie niewielkim zmianom			
d. wyraźnie spadnie - ale zjawisko to ma charakter sezonowy i obserwowane jest zawsze w tym okresie			
e. wyraźnie spadnie - w wyniku trwale obserwowanego spadku zapotrzebowania na produkty przedsiębiorstwa			
3. W II kw. br. przedsiębiorstwo oczekuje:			
a. wzrostu liczby zamówień			
b. spadku liczby zamówień			
c. utrzymania się podobnej liczby zamówień			
d. nie dotyczy			
4. Czy w II kw. br. przedsiębiorstwo przewiduje istotne zmiany w zakresie:			
a. poziomu produkcji (wzrost / bez zmian / spadek)			
b. poziomu zatrudnienia (wzrost / bez zmian / spadek)			
c. programów inwestycyjnych rozpoczętych przed dniem wypełniania ankiety i realizowanych obecnie (rezygnacja / redukcja / bez zmian {inwestycje będą kontynuowane} / wzrost / nie dotyczy {brak inwestycji}/zakończenie zgodnie z planami)			
5. Czy w II kw. br. przedsiębiorstwo planuje:			
a. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie kredytem bankowym			
b. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie środkami własnymi			
c. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie pozabankowymi środkami obcymi			
d. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych w inny sposób			
e. przedsiębiorstwo nie planuje podjęcia takich działań			
6. Czy przedsiębiorstwo wstrzymuje się obecnie? [TAK/NIE]:			
a. z inwestycjami w powiększenie potencjału wytwórczego			
b. z innymi inwestycjami			
c. ze zwiększeniem zatrudnienia			
7. Jeśli przedsiębiorstwo wstrzymuje realizację inwestycji lub/i nie zwiększa zatrudnienia, to proszę ocenić jaki wpływ na tę decyzję miały następujące czynniki?:			
prosimy ocenić w następującej skali: 0-brak wpływu, 1-mały wpływ, 2-umiarkowany wpływ, 3-duży wpływ			
a. sytuacja polityczno-gospodarcza na świecie			
b. sytuacja polityczno-gospodarcza w kraju			
c. brak długoterminowych kontraktów, stałych/lojalnych klientów, niepewność przyszłych zamówień			
8. Jaki jest stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w przedsiębiorstwie (w %):			
9. Jaki jest obecnie stan poszczególnych kategorii zapasów w przedsiębiorstwie?:			
prosimy ocenić w następującej skali: a-zbyt duży, b-wystarczający, c-zbyt mały, d-nie dotyczy			
9-a. zapasy produktów gotowych			
9-b. zapasy towarów			
9-c. zapasy półproduktów i produktów w toku			
9-d. zapasy materiałów			
10. Czy w I kw. br. dokonano redukcji kosztów w przedsiębiorstwie [TAK/NIE]?:			
11. Czy w I kw. br. w relacji do I kw. ub.r. nastąpiły zmiany marży zysku brutto ze sprzedaży głównego produktu/grupy produktów i/lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo na rynku krajowym oraz na rynku zagranicznym?:			
a. marża znacząco wzrosła			
b. marża nieznacznie wzrosła			
c. marża nie zmieniła się			
d. marża nieznacznie spadła			
e. marża znacząco spadła			
f. nie dotyczy			

str. 2

12. Czy w I kw. br. zmieniły się ceny głównego produktu/grupy produktów i/lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo względem poprzedniego kwartału?:	
a. wzrosły	
b. nie zmieniły się	
c. spadły	
13. Przedsiębiorstwo przewiduje, że:	
a. ceny sprzedawanych wyrobów i usług w II kw. br. (w relacji do stanu na dzień 31 III br.) wzrosną/spadną o ...%	
b. ceny nabywanych przez przedsiębiorstwo surowców i materiałów w II kw. br. (w relacji jw.) wzrosną/spadną o ...%	
c. w I br. wskaźnik CPI (inflacja) wyniosła 3,8% w relacji rocznej. Zdaniem przedsiębiorstwa w ciągu najbliższych 12 miesięcy ceny: (1) będą rosły szybciej niż dotychczas; (2) będą rosły w tym samym tempie; (3) będą rosły wolniej; (4) pozostaną bez zmian; (5) spadną; (6) nie wiem	
14. Czy w zakresie obsługi zadłużenia kredytowego:	
a. przedsiębiorstwo nie ma problemów z tą obsługą i w najbliższym kwartale nie przewiduje takich problemów	
b. przedsiębiorstwo nie ma takich problemów, ale przewiduje pojawienie się ich w najbliższym kwartale	
c. przedsiębiorstwo boryka się z takimi problemami, ale przewiduje zmniejszenie ich skali w najbliższym kwartale	
d. przedsiębiorstwo boryka się z takimi problemami i nie przewiduje poprawy tej sytuacji	
e. przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytu	
15. Czy w I kw. br. przedsiębiorstwo miało problemy z terminowym regulowaniem zobowiązań pozabankowych?:	
a. nie, nigdy	
b. tak, sporadycznie	
c. tak, często	
16. Czy w I kw. br. przedsiębiorstwo miało problemy z utrzymaniem płynności finansowej [często / sporadycznie / nie miało]?:	
17. Jak przedsiębiorstwo ocenia wielkość środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych w relacji do swoich potrzeb bieżących?:	
a. środki pieniężne są odpowiednie w relacji do potrzeb bieżących	
b. środki pieniężne są zbyt niskie w relacji do potrzeb bieżących	
c. środki pieniężne przewyższają potrzeby bieżące	
18. Jaki był w I kw. br. średni czas (w dniach):	
a. spłaty zobowiązań wobec dostawców	
b. spływu należności od odbiorców	
<i>z czego opóźnienie (tj. okres od daty wskazanej w umowie do daty zapłaty) wyniosło średnio (brak opóźnień = 0):</i>	
c. w przypadku zobowiązań wobec dostawców	
d. w przypadku należności od odbiorców	
19. Czy przedsiębiorstwo sprzedając produkty z odroczonym terminem płatności oferowało w I kw. br. upusty za wcześniejsze uregulowanie zobowiązania?:	
a. tak	
b. nie	
c. nie dotyczy, sprzedaż dokonywana jest w formie natychmiastowej płatności	
20. Jeżeli przedsiębiorstwo stosowało upusty, to proszę podać wysokość zaoferowanego w I kw. br. upustu przy przedterminowej spłacie zobowiązania (przy braku upustów prosimy wpisać 0):	
a. maksymalna oferowana wysokość upustu (w %)	
b. przeciętna zrealizowana wysokość upustu (w %)	
21. Czy w I kw. br. przedsiębiorstwu odmówiono udzielenia kredytu bankowego?:	
a. tak, z powodu braku (pogorszenia się) zdolności kredytowej	
b. tak, ponieważ przedsiębiorstwo nie miało odpowiednich zabezpieczeń	
c. tak, z przyczyn innych niż wymienione w podpunkcie a) i b)	
d. nie, przedsiębiorstwo otrzymało kredyt w I kw. br.	
e. nie, przedsiębiorstwo nie ubiegało się o kredyt w I kw. br.	
22. Jeśli przedsiębiorstwo ubiegało się o kredyt bankowy w I kw. br., to jakie było jego przeznaczenie/cel (bez względu na to czy kredyt został przyznany)?:	
a. finansowanie zapasów i kapitału obrotowego	
b. finansowanie środków trwałych (inwestycji)	
c. inne cele	
d. nie dotyczy - przedsiębiorstwo nie ubiegało się o kredyt bankowy	

str. 3

23. Zgodnie z planami przedsiębiorstwa do końca czerwca br. zadłużenie z tytułu kredytów bankowych w relacji do stanu na dzień 31 marca br.:		
a. znacząco wzrosło b. powiększy się w niewielkim stopniu c. pozostanie na niezmiennym poziomie d. zmniejszy się w niewielkim stopniu e. ulegnie wyraźnemu obniżeniu f. nie dotyczy (przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytów bankowych)		
24. Proszę podać przeciętną stopę procentową dla kredytów bankowych, jaka była naliczana od zadłużenia przedsiębiorstwa w I kw. br. (proszę podać łączną stawkę tj. stopę referencyjną dla kredytu /WIBOR, LIBOR, EURIBOR, itd./ powiększoną o marżę):		
a. w przypadku złotówkowego kredytu krótkoterminowego (do 1 roku)		
b. w przypadku złotówkowego kredytu długoterminowego (powyżej 1 roku)		
c. w przypadku dewizowego kredytu krótkoterminowego (do 1 roku)		
d. w przypadku dewizowego kredytu długoterminowego (powyżej 1 roku)		
25. W odniesieniu do obecnej ceny kredytu bankowego, przedsiębiorstwo przewiduje, że do końca czerwca br.:		
a. nastąpi spadek oprocentowania (tzn. ceny po jakiej przedsiębiorstwo może uzyskać kredyt) b. nastąpi wzrost oprocentowania c. oprocentowanie kredytów bankowych nie ulegnie zmianie d. przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytu bankowego		
EKSPORT, IMPORT, RYZYKO KURSOWE		
26-a. Proszę podać udział przychodów z eksportu w przychodach ogółem (w %):		
26-b. Proszę podać jaką część (w %) przychodów z eksportu stanowi eksport nieopłacalny (nieopłacalny rozumiany jako cena*kurs niepokrywające kosztów produkcji i pozostałych kosztów związanych z eksportem towaru)?		
Jeśli cała sprzedaż na eksport jest opłacalna, proszę wpisać 0:		
27. Czy w I kw. br. w relacji do poprzedniego kwartału liczba umów eksportowych:		
a. wyraźnie wzrosła b. wyraźnie zmniejszyła się c. nie uległa większym zmianom		
28. Przedsiębiorstwo oczekuje, że wielkość eksportu w II kw. 2011 r. w porównaniu z poprzednim kwartałem:		
a. wzrosło b. spadnie c. utrzyma się na porównywalnym poziomie		
29. Czy firma oczekuje w II kw. 2011 r. w stosunku do poprzedniego kwartału?:		
a. wzrostu liczby nowych umów eksportowych b. zawarcia podobnej liczby nowych umów eksportowych c. spadku liczby nowych umów eksportowych		
30. Jaki jest progowy poziom kursu walutowego, przy którym eksport jest nieopłacalny (w PLN)?:		
a. dla USD		
b. dla Euro		
31. Jaki jest udział importu zaopatrzeniowego w kosztach działalności przedsiębiorstwa (w %)? Przy braku importu należy wpisać 0:		
32-a. Czy przedsiębiorstwo stosuje instrumenty zabezpieczające przed ryzykiem związanym z wahaniami kursu walutowego [TAK / NIE / NIE DOTYCZY (brak transakcji walutowych)]?:		
32-b. Jeśli tak, to proszę zaznaczyć (X), jakie to są instrumenty?:		
a. forward lub futures	☐	
b. opcje	☐	
c. swapy	☐	

str. 4

33-a. Czy w II kw. br. wynagrodzenia w przedsiębiorstwie zostaną zmienione?:	
a. tak, planuje się zwiększenie przeciętnego wynagrodzenia b. tak, planuje się obniżenie przeciętnego wynagrodzenia c. nie	
33-b. Jeśli tak, to o ile procent zmieni się przeciętne wynagrodzenie?:	
34. Prosimy ocenić relację wzrostu wynagrodzeń oraz wydajności pracy (mierzonej wielkością wartości dodanej, przypadającej na 1 zatrudnionego) w przedsiębiorstwie w I kw. br. (zmiany w stosunku do pop.kw.):	
a. wynagrodzenia wzrosły w większym stopniu niż wydajność pracy (także gdy wydajność nie wzrosła) b. wynagrodzenia wzrosły w zbliżonym stopniu co wydajność pracy c. wynagrodzenia wzrosły w mniejszym stopniu niż wydajność pracy d. wynagrodzenia nie wzrosły, natomiast zwiększyła się wydajność pracy e. wynagrodzenia i wydajność pracy nie wzrosły	
35. Jak przedsiębiorstwo ocenia swoją obecną sytuację ekonomiczną, pomijając typowe dla tego okresu wahania sezonowe?:	
a. bardzo dobra b. dość dobra c. słaba d. zła (istnieją realne szanse na przetrwanie firmy, poprawę sytuacji) e. bardzo zła (należy liczyć się z likwidacją bądź upadłością firmy)	
36. Czy w II kw. 2011 r. przedsiębiorstwo przewiduje istotne zmiany swojej sytuacji ekonomicznej?:	
a. tak, nastąpi poprawa sytuacji b. tak, nastąpi pogorszenie sytuacji c. nie, sytuacja firmy nie ulegnie większym zmianom	
37. Jak przedsiębiorstwo ocenia niepewność związaną z przewidywanymi zmianami sytuacji ekonomicznej, o których mowa w pytaniu 36?:	
a. bardzo wysoka niepewność realizacji prognozy b. wysoka c. umiarkowana d. niska e. bardzo niska niepewność realizacji prognozy	
38. Prosimy o krótkie zasygnalizowanie problemów (ok.10 zdań), jakie w najbliższym czasie (pół roku) mogą być istotne dla kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa. Prosimy o szczególne uwzględnienie tych zagadnień, które wpływają na wielkość produkcji (możliwość jej zwiększenia, względnie powody ograniczenia skali działalności), płynność przedsiębiorstwa, zadłużenie kredytowe oraz opłacalność eksportu. W przypadku, jeśli przedsiębiorstwo nie napotyka na żadne poważniejsze trudności i nie przewiduje ich wystąpienia w podanym terminie, prosimy wpisać "brak problemów":	

Raporty na temat stanu koniunktury są do pobrania ze strony internetowej NBP.
http://www.nbp.pl/home.aspx?c=/ascx/koniunktura_prezentacja.ascx